

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 86

(2005–2006)

Om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og SACU-statene og en bilateral landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene, begge av 26. juni 2006

Innhold

1	Innledning og sammendrag	5	4.3.4	Forholdet til andre internasjonale avtaler	18
2	Handelsforhandlingene mellom EFTA og SACU	8	4.3.5	Preferanseavtaler med tredjeland ...	19
2.1	Bakgrunn	8	4.4	Handel med varer	19
2.2	Forhandlingsprosessen	8	4.4.1	Virkeområde	19
2.3	Samhandelen mellom Norge og SACU	8	4.4.2	Opprinnelsesregler og administrativt samarbeid	19
2.3.1	Sør-Afrika	8	4.4.3	Tollavgifter)	20
2.3.2	Botswana	9	4.4.4	Basistoll	20
2.3.3	Namibia	9	4.4.5	Import- og eksportrestriksjoner	20
2.4	Samhandelen mellom EFTA og SACU	9	4.4.6	Nasjonal behandling	20
2.5	Den politiske og økonomiske utviklingen i SACU-statene	9	4.4.7	Statlige handelsforetak	20
2.5.1	Sør-Afrika	9	4.4.8	Tekniske forskrifter, standarder og samsvarsvurderinger	20
2.5.2	Botswana	10	4.4.9	Veterinære og plantesanitære tiltak .	20
2.5.3	Namibia	10	4.4.10	Konkurransen	21
2.5.4	Lesotho	11	4.4.11	Subsidier	21
2.5.5	Swaziland	11	4.4.12	Tiltak mot dumping	21
2.6	South African Customs Union (SACU)	11	4.4.13	Globale beskyttelsestiltak	21
			4.4.14	Beskyttelsestiltak mot import av spesielle produkter	21
3	De viktigste forhandlingsresultatene	12	4.4.15	Beskyttelsestiltak for landbruksvarer	21
3.1	Generelt	12	4.4.16	Ekstraordinære tiltak i forbindelse med strukturell tilpasning	21
3.2	Avtalens fortale	12	4.4.17	Problemer med betalingsbalansen...	21
3.3	Generelle bestemmelser	13	4.4.18	Generelle unntak	21
3.4	Industrivarer	13	4.4.19	Unntak av sikkerhetsgrunner	22
3.4.1	Handelstiltak	13	4.4.20	Spesialbehandling for Botswana, Lesotho, Namibia og Swaziland	22
3.5	Fisk og andre marine produkter	14	4.5	Immaterielle rettigheter	22
3.6	Bearbeidede landbruksprodukter ...	14	4.5.1	Immaterielle rettigheter	22
3.7	Ubearbeidede landbruksprodukter ..	14	4.6	Tjenester, investeringer, offentlige innkjøp	22
3.8	Opprinnelsesregler og tolladministrativt samarbeid	15	4.6.1	Tjenester	22
3.9	Beskyttelse av immaterielle rettigheter	15	4.6.2	Investeringer	22
3.10	Tjenester, investeringer, offentlige anskaffelser	15	4.6.3	Offentlige innkjøp	22
3.11	Økonomisk samarbeid og faglig bistand	16	4.7	Økonomisk samarbeid og faglig bistand	22
3.12	Institusjonelle bestemmelser	16	4.7.1	Formål og virkeområde	22
3.13	Tvisteløsning	16	4.7.2	Måter og midler	22
			4.7.3	Samarbeidsområder	23
4	Nærmere om de enkelte bestemmelsene i avtalen	18	4.8	Institusjonelle og prosedyrerelaterte bestemmelser	23
4.1	Generelt	18	4.8.1	Den blandede komité	23
4.2	Avtalens fortale	18	4.8.2	Den blandede komités forretningsorden	23
4.3	Generelle bestemmelser	18	4.8.3	Konsultasjoner	23
4.3.1	Formål	18	4.8.4	Midlertidige tiltak	23
4.3.2	Handel og økonomisk samkvem som reguleres av denne avtale	18	4.8.5	Voldgift	23
4.3.3	Geografisk virkeområde	18	4.9	Sluttbestemmelser	24

4.9.1	Utviklingsklausul	24
4.9.2	Vedlegg	24
4.9.3	Endringer	24
4.9.4	Tiltredelse	24
4.9.5	Oppsigelse og opphør	24
4.9.6	Ikrafttredelse	24
4.9.7	Depositat	24
5	Den bilaterale landbruksavtalen .	25
6	Gjennomføring i norsk rett	26
7	Økonomiske og administrative konsekvenser	27
8	Konklusjon og tilråding	28

Forslag til vedtak om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og SACU-statene og en bilateral landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene, begge av 26. juni 2006	29
--	-----------

Vedlegg

1	Hovedavtalen med vedlegg I	30
2	Landbruksavtalen	53

Utrykt vedlegg

Frihandelsavtalens og den bilaterale
landbruksavtalens vedlegg ellers med tillegg
(<http://odin.dep.no/ud/norsk/publ/stprp>)

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 86

(2005–2006)

Om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og SACU-statene og en bilateral landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene, begge av 26. juni 2006

*Tilråding fra Utenriksdepartementet av 29. september 2006,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Innledning og sammendrag

Det europeiske frihandelsforbund, EFTA, ble opprettet i 1960 for å fremme frihandel og økonomisk samarbeid mellom medlemsstatene. EFTA består i dag av Norge, Island, Liechtenstein og Sveits.

Norge prioriterer i dag å inngå EFTA-frihandelsavtaler med stater der slike avtaler kan bidra til økt samhandel og verdiskapning. Antallet bilaterale og regionale frihandelsavtaler har økt sterkt de siste årene internasjonalt og trenden synes å fortsette. EFTA-frihandelsavtaler er derfor også et sentralt instrument for å sikre at norsk eksport av varer og tjenester ikke diskrimineres i forhold til eksportører i andre stater. Målsettingen med avtalene er å oppnå minst like gode vilkår som våre konkurrenter.

Frihandelsavtalen er inngått mellom de respektive medlemsstatene i «Southern African Customs Union» (SACU-statene) (bestående av Sør-Afrika, Namibia, Botswana, Lesotho og Swaziland), på den ene siden og de enkelte EFTA-statene på den andre eller der det er uttrykkelig bestemt, SACU-statene der de opptrer samlet.

Hovedformålet med frihandelsavtalen er å stimulere til økt samhandel og økonomisk samarbeid mellom partene. Videre er det et mål å sikre at EFTA-statenes eksport oppnår minst like gode vilkår i SACU-statene som eksport av varer fra EU. EU inngikk en handels-, utviklings- og samarbeidsavtale med Sør-Afrika i 1999.

Fra EFTA-siden ble det gjort en rekke innrømmelser for å imøtekomme utviklingsbehovene til spesielt Botswana, Lesotho, Namibia og Swaziland (heretter kalt BLNS-statene), mens det samtidig ble lagt vekt på å sikre at avtalen holder mål som frihandelsavtale både i forhold til gjeldende WTO regelverk og ved at den sikrer EFTA-statene tilfredstillende markedsadgang til SACU-statene. Resultatet er en asymmetrisk avtale som sikrer EFTA-statene tilnærmet den samme markedsadgang som EU har med disse statene samtidig som den gir SACU-statene til dels andre og bedre vilkår enn EFTA-statene. Avtalen ivaretar således både handels- og utviklingspolitiske formål.

Forhandlingene startet med Sør-Afrika i mai 2003 og ble fra februar 2004 formelt utvidet til også

å omfatte BLNS-statene. I utgangspunktet tok EFTA og Sør-Afrika sikte på å etablere en frihandelsavtale som skulle omfatte handel med tjenester, offentlige anskaffelser og investeringer. Med innlemmelsen av BLNS-statene i forhandlingene ble ambisjonsnivået etter hvert senket til i hovedsak å omfatte handel med varer. Avtalen omfatter således med få unntak handel med industrivarer, bearbejdede landbruksvarer, fisk og andre marine produkter. Avvikling av eventuelle handelshindringer som kvantitative restriksjoner skal foretas fra avtalens ikrafttredelse. Avvikling av tollsatser skal gjennomføres etter en fastlagt tidsplan. Avtalen gir SACU-statene som tollunion, og BLNS-statene enkeltvis, rett til å treffe visse handelstiltak hvis det oppstår problemer som en følge av handelsliberaliseringen. Videre vil SACU-statene kunne beholde toll på enkelte sensitive industriprodukter. Disse vil bli gjenstand for gjennomgang med jevne mellomrom etter avtalens ikrafttreden. For andre sensitive produkter åpner avtalen for fjerning av toll over tid.

Videre inneholder avtalen basisbestemmelser for investeringer, offentlige innkjøp, immaterielle rettigheter og en utviklingsklausul på tjenester. Handelsavtalen vil etter hvert kunne videreutvikles til å omfatte mer omfattende forpliktelser på de områdene som foreliggende avtale dekker. Avtalen danner således en god plattform for videreutvikling av handels- og samarbeidsforbindelsene mellom partene.

Etter ønske fra SACU-statene inneholder avtalen et kapittel om økonomisk samarbeide og faglig bistand på handelsområdet. Dette er i tråd med Norges eksisterende bistandspolitikk overfor disse landene. EFTA-statene vil bistå SACU-statene i gjennomføringen av avtalen og legge forholdene til rette for økt handel og investeringer. Videre er det et mål å støtte SACU-statenes bestrebelser med å oppnå bærekraftig økonomisk og sosial utvikling.

Sør-Afrika er det viktigste norske markedet i SACU-statene. Verdien av norsk industrivareeksport til Sør-Afrika utgjorde i 2005 omlag 418 millioner kroner og innebærer en økning på omlag 100 prosent over en periode på åtte år. De største eksportsektorene i 2005 var bl.a. elektriske maskiner, maskiner, jern og stål samt fisk og sjømat. Den gjennomsnittlige bundne tollsatsen i Sør-Afrika for industrivarer er i dag 15,8 prosent mens den gjennomsnittlige anvendte tollsatsen for industrivarer er 5,3 prosent. Avtalen innebærer at norsk eksport av industrivarer vil oppnå tilnærmet de samme betingelser som EU i disse markedene. Avtalen sikrer således at norsk eksport av varer ikke vil bli

diskriminert i forhold til EU i SACU-statene og legger forholdene til rette for økt eksport av varer til SACU-statene.

Norge har oppnådd spesielt gode betingelser for fiskeeksporten sammenlignet med konkurrenter som Chile og EU. De anvendte tollsatsene i Sør-Afrika ligger i dag på 25% for laks og andre fiskeprodukter. Toll på laks vil etter 9 års nedtrapping bli fullstendig avvirket. Norge vil derfor oppnå full frihandel med fisk og marine produkter, uten unntak. Ingen andre stater, inkludert EU og Chile, har handelsavtaler med SACU-statene som dekker handel med fisk. Forutsatt at forholdene forblir uendret betyr dette at norsk fiskeeksport i løpet av få år vil oppnå et konkurransefortrinn.

Parallelt med frihandelsavtalen har Norge fremforhandlet en bilateral avtale om handel med landbruksvarer med SACU-statene. De øvrige EFTA-statene har inngått tilsvarende bilaterale landbruksavtaler. Landbruksavtalen er formelt sett ikke en integrert del av frihandelsavtalen med SACU-statene, men er en del av de juridiske instrumenter som oppretter et frihandelsområde mellom EFTA-statene og SACU-statene. Fra norsk side er det tatt hensyn til at flere av SACU-statene er utviklingsland. Lesotho er et minst utviklet land (MUL), men Norge gir i dag også Botswana og Namibia tilnærmet samme behandling som MUL. De ordinære GSP-preferanser («Generalized System of Preferences») er gjennomført i frihandelsavtalen, samt at det for enkelte produkter er avtalefestet bedre tollpreferanser. Norge har videre gitt Botswana og Namibia en tollfri storfekjøttkvote på 500 tonn innenfor frihandelsavtalen og videreført dagens autonome tollfrie kvote på 2700 tonn under GSP-systemet. SACU-statene har med andre ord oppnådd bedre og mer forutsigbare vilkår for sin eksport av landbruksprodukter til Norge.

Frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksavtalen dekker til sammen det vesentlige av all handel mellom partene, og det antas derfor at dersom disse to avtalene blir notifisert samtidig til Verdens handelsorganisasjon (WTO) er kravet i GATT-avtalens artikkel XXIV oppfylt. Norge har rett til, ved ratifikasjon av avtalen, å unnta Svalbard fra avtalens geografiske virkeområde. Denne retten gjelder imidlertid ikke for de bestemmelser som gjelder handelen med varer. Unntaksretten følger av et eget vedlegg til avtalen, og er i overensstemmelse med Svalbard-traktaten av 9. februar 1920. Norge vil benytte seg av denne unntaksretten.

Frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksavtalen ble undertegnet av Norge, Island og Liechtenstein på Island den 26. juni 2006. Sveits, Sør-Afrika og Swaziland undertegnet avtalen i Sveits

Om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og SACU-statene og en bilateral landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene, begge av 26. juni 2006

den 1. juli 2006, mens Namibia og Botswana undertegnet avtalen i Botswana den 14. juli. Lesotho undertegnet avtalen den 7. august 2006.

Frihandelsavtalen, dens vedlegg I og den bilaterale landbruksavtalen i engelsk originalversjon med oversettelse til norsk følger som trykte ved-

legg til proposjonen. Vedleggene ellers og protokollene til frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksavtalen følger som utrykte vedlegg til proposisjonen. Disse vedleggene finnes også elektronisk på

<http://odin.dep.no/ud/norsk/publ/stprp>

2 Handelsforhandlingene mellom EFTA og SACU-statene

2.1 Bakgrunn

I EFTA-ministrenes erklæring fra Bergen 1995 ble samarbeidet mellom EFTA og tredjeland utvidet til også å gjelde stater og regioner utenfor Europa. Erklæringen er blitt fulgt opp med forhandlinger, samarbeidserklæringer og frihandelsavtaler med de fleste stater i middelhavsregionen som ikke er med i EU, samt Canada, Singapore, Chile, Mexico, Sør-Korea, Thailand og SACU-statene. Et bærende prinsipp i EFTA-statenes handelspolitikk har vært parallellitet med EU.

EU inngikk en handels-, utviklings- og samarbeidsavtale med Sør-Afrika i 1999. På denne bakgrunn var det viktig å sikre EFTA-statenes eksport av varer markedsadgang til Sør-Afrika på minst like gode vilkår som EU. Uten en frihandelsavtale ville den eksisterende EFTA-eksporten kunne bli utkonkurrert på dette markedet etter hvert som handelsavtalen mellom Sør-Afrika og EU blir gjennomført.

2.2 Forhandlingsprosessen

Representanter for EFTA-statene og Sør-Afrika møttes i Genève i juni 2001 for å diskutere mulighetene for å forhandle frem en frihandelsavtale. Første formelle forhandlingsrunde fant sted to år senere, i mai 2003. Det ble totalt avholdt syv forhandlingsrunder. Den siste runden ble holdt i Pretoria, Sør-Afrika 24. – 26. august 2005. Avtalen ble undertegnet av samtlige stater i juni–august 2006.

I utgangspunktet omfattet forhandlingene kun Sør-Afrika. I henhold til den reviderte SACU-statene-avtalen av 2002 skal avtaler med tredjeland forhandles av SACU-statene i fellesskap. Regjeringen vedtok således i februar 2004 at forhandlingene med Sør-Afrika kunne utvides til å omfatte BLNS-landene. Denne beslutningen hadde også konsekvenser for avtalens innhold. I utgangspunktet ønsket både EFTA og Sør-Afrika å etablere en frihandelsavtale som omfattet handel med tjenester og investeringsadgang, men grunnet BLNS-statenes lave utviklingsnivå ble ambisjonsnivået etter

hvert senket til i hovedsak å omfatte handel med varer.

Norge ledet forhandlingene for EFTA. EFTA-statene har opptrådt som en samlet gruppe i forhandlingene på basis av felles forhandlingsposisjoner fastlagt på forutgående interne EFTA-møter.

Nærings- og handelsdepartementet ledet den norske forhandlingsdelegasjonen. Landbruks- og matdepartementet ledet forhandlingene om landbruksvarer. Finansdepartementet ved Toll- og avgiftsdirektoratet ledet forhandlingene om toll- og opprinnelsesspørsmål. Fiskeri- og kystdepartementet ledet forhandlingene om handel med fisk. Utenriksdepartementet har deltatt i forhandlingene med juridisk og folkerettslig ekspertise. EFTAs faste råd i Genève og EFTA-ministrene har vært holdt løpende orientert om utviklingen i forhandlingene.

2.3 Samhandelen mellom Norge og SACU-statene

Norges vareeksport til SACU-statene er foreløpig liten og representerte i 2005 i underkant av 0,1 prosent av total norsk vareeksport, eller omlag 428 millioner kroner. Norge importerte i 2005 varer fra SACU-statene til en verdi av ca. 3 milliarder kroner. I hovedsak eksporterer Norge elektriske maskiner, maskiner, jern og stål, samt fisk og marine produkter. Vi importerer metaller som bl.a. nikkell og malm, men også frukt og nøtter samt storfekjøtt.

2.3.1 Sør-Afrika

Norges eksport av varer til Sør-Afrika har i de senere år vært stigende. I 2005 eksporterte vi varer til en verdi av ca. 418 millioner kroner. Dette gjør landet til det 45. viktigste markedet for norsk vareeksport. De største eksportsektorene var i 2005 elektriske maskiner (ca. 133 mill. kr.), maskiner (ca. 63 mill. kr.), jern og stål (ca. 44 mill. kr.), og fisk og sjømat (37,5 mill. kr.). Norge importerte i 2005 varer til en verdi av 778 millioner kroner. De viktigste importvarene fra Sør-Afrika i 2005 var malm, slagg og aske (378 mill. kr.), frukt og grønnsaker (179 mill. kr.) samt sørafrikansk vin (43 mill. kr.).

Tabell 2.1 Samhandel mellom Norge og SACU-statene siste tre år

	Land	2003	2004	2005	Endring siste år (%)
Import	SACU-statene	1827	2034	2970	45,97
	Botswana	1148	1227	2124	73,2
	Namibia	66	59	67	13,3
	Sør-Afrika	613	749	778	3,9
Eksport	SACU-statene	444	448	428	-4,5
	Botswana	2	1	0,5	-53,7
	Namibia	15	10	9	-16,8
	Sør-Afrika	427	437	418	-4,2

Kilde: World Trade Atlas, SSB. Alle tall i millioner kroner. Det er i perioden tilnærmet ingen handel mellom Norge og Lesotho og Swaziland.

2.3.2 Botswana

Det er i afrikansk sammenheng en ikke ubetydelig samhandel mellom Norge og Botswana. I 2005 importerte Norge varer for ca. 2,1 milliarder kroner, noe som representerer en økning på om lag 75 prosent fra 2004. Importen består i hovedsak av nikkell (97 prosent) og ferskt og frossent kjøtt av storfe (3 prosent). Norsk eksport til Botswana er stabilt lav (ca. 0,5 mill. kr. i 2005).

2.3.3 Namibia

Norsk import av varer fra Namibia har vært stabilt lav siden 2002. Norge importerte i 2005 varer til en verdi av omlag 67 millioner kroner fra Namibia, i hovedsak ferskt og frossent kjøtt av storfe og sau. Norsk vareeksport til Namibia er stabilt lav (ca. 9 millioner kroner i 2005).

Bilateral handel med varer mellom Norge og Lesotho og Swaziland er ubetydelig.

2.4 Samhandelen mellom EFTA og SACU-statene

Samhandelen mellom EFTA og SACU-statene har økt betraktelig de siste tre år. Samhandelen med

SACU-statene utgjør likevel bare 0,47 prosent av EFTAs totale varehandel i 2005. Sveits er SACU-statenes største EFTA-handelspartner og sto for nærmere 90 prosent av EFTAs vareeksport til SACU-statene og omlag 65 prosent av EFTAs vareimport fra SACU-statene i 2005. De viktigste eksportproduktene fra Sveits til SACU-statene er farmasøytiske produkter, maskiner og optiske instrumenter. Sveits importerer i hovedsak edelstener i tillegg til frukt og nøtter fra SACU-statene. Island eksporterer først og fremst maskiner til SACU-statene og importerer frukt og nøtter.

2.5 Den politiske og økonomiske utviklingen i SACU-statene

2.5.1 Sør-Afrika

Siden overgangen til demokrati i 1994, har Sør-Afrika vært preget av politisk stabilitet selv om det fortsatt er motsetninger mellom ulike politiske grupperinger. African National Congress (ANC) er det dominerende partiet og fikk nær 70 prosent av stemmene ved valget i 2004.

Sør-Afrika har en av verdens mest moderne grunnlover med sterk vekt på beskyttelse av demokrati og grunnleggende menneskerettigheter. Den

Tabell 2.2 Norges eksport og import fra/til SACU-statene i 2005

Eksport	2005	Import	2005
Elektriske maskiner og apparater	31 %	Nikkel og varer derav	69 %
Maskiner, apparater og mekaniske redskaper	16 %	Malm, slagg og aske	13 %
Jern og stål	10 %	Spiselige frukter og nøtter	6 %
Fisk og sjømat	8 %	Kjøtt og spiselig slakteavfall	4 %

Kilde: World Trade Atlas, SSB. Prosentvis andel av Norges eksport og import fra/til SACU-statene i 2005.

Tabell 2.3 Samhandel mellom EFTA-statene og SACU-statene de siste tre år

	2003	2004	2005	Endring siste år %
Eksport	483 656	583 656	595 842	2,1
Import	907 748	1 120 572	1 332 406	18,9
Total	1 391 405	1 704 227	1 928 249	13,1

Kilde: EFTA-sekretariatet. Alle tall i tusen US dollar.

årlige økonomiske veksten er på om lag 4 prosent. Arbeidsledigheten i Sør-Afrika er offisielt på 26,5 prosent. Sør-Afrika er statistisk sett et mellominntektsland, men inntektsulikhetene er blant de høyeste i verden, og en stor andel av Sør-Afrikas befolkning på 46 millioner lever i fattigdom. Videre er Sør-Afrika blant de land i verden som har flest HIV-smittede.

Sør-Afrikas økonomi har tradisjonelt vært sterkt knyttet til gruvedrift, spesielt gullgruvedrift. Gullgruvedriften utgjør i dag bare 2 prosent av Sør-Afrikas BNP. Gruveindustrien, som også innbefatter platina, diamanter, magnesium og kull, utgjør imidlertid fortsatt en viktig kilde for eksportinntekter. De siste ti årene er industriproduksjon blitt en stadig viktigere del av Sør-Afrikas økonomi, blant annet bil- og tekstilproduksjon. Store bilprodusenter som VW, Mercedes Benz, BMW og GM er alle etablert i Sør-Afrika. 14,8 prosent av arbeidsstokken er sysselsatt i industriproduksjon. Til sammenligning sysselsetter landbruk og gruvedrift henholdsvis 12,2 og 4,5 prosent.

Norge og Sør-Afrika har hatt diplomatiske forbindelser siden 1992, og båndene mellom landene er sterke. Norge har hatt et utviklingssamarbeid med Sør-Afrika siden 1994. I løpet av de siste årene har det funnet sted et større antall norske investeringer i Sør-Afrika. NORADs program «MatchMaking», som gjennomføres av Innovasjon Norge og den norske ambassaden i Pretoria, arbeider med å finne partnere for norske selskaper i Sør-Afrika.

2.5.2 Botswana

Siden Botswana ble uavhengig i 1966 er det gjennomført syv flerpartivalg til parlamentet og samtlige er vunnet av Botswana Democratic Party (BDP). Botswana ble i 2004 rangert som det minst korrupte landet i Afrika av Transparency International.

Botswana har de senere år hatt en kraftig vekst i BNP med en vekst på 8,3 prosent i 2005. Inflasjonen i 2005 var 8,6 prosent mot 7 prosent i 2004. BNP pr. innbygger anslås til 10100 USD i 2005. Vekstraten forventes å synke noe i årene som kom-

mer. Dette skyldes i hovedsak at inntektene fra mineralsektoren, særlig diamanter, trolig har nådd toppen. Botswanas hovedutfordring i den økonomiske politikken er å redusere den ensidige avhengigheten av mineralsektoren, som heller ikke bidrar særlig til sysselsettingen. Det antas også at det er små ekspansjonsmuligheter innen landbrukssektoren i det tørre klimaet. Selv med kraftig vekst i økonomien gjennom flere tiår, har Botswana ennå et betydelig fattigdomsproblem, og rundt 34 prosent av den voksne befolkningen er smittet av HIV. Arbeidsløsheten beregnes til ca 24 prosent, men tallene er usikre.

2.5.3 Namibia

Presidenten og regjeringspartiet South West African People's Organisation (SWAPO) har betydelig politisk makt i Namibia og det er uklare grenser mellom stat og parti.

Namibia er rangert som et mellominntektsland, men det er store inntektsulikheter. Ca. 65 prosent av befolkningen på 2 millioner lever under fattigdomsgrensen. Ca. 20 prosent av befolkningen er smittet av HIV. De offisielle tallene for arbeidsløshet er 35 prosent.

Namibias økonomi bærer i stor grad preg av avhengighet av Sør-Afrika. Mye av landets industri og gruvevirksomhet kontrolleres av utenlandske interesser, ikke minst sørafrikanske selskaper. I 2004 var veksten i BNP på 5,7 prosent. Denne veksten skyldes i hovedsak gruvesektoren som økte med 37 prosent. Det har også vært økte inntekter fra det kommersielle landbruket, ikke minst gjennom kjøtteksport til EU-området. Kvegdrift utgjør 80 prosent av landbruksproduksjonen. Det er gjort olje- og gassfunn sør i landet samt offshore nær grensen til Angola.

Namibia har lagt vekt på å føre en ansvarlig makroøkonomisk politikk som har resultert i økonomisk vekst og relativt lav inflasjon og rentenivå. Ifølge indeksen fra World Economic Forum (2004) er Namibia rangert som 52 av 104 land når det gjelder reelle vekstmuligheter i økonomien.

2.5.4 Lesotho

Lesotho har siden 1998 hatt en positiv utvikling når det gjelder politisk stabilitet og styrket demokrati. Lesotho er i dag det eneste konstitusjonelle monarki i Afrika.

Landet har stor fattigdom, inntektsulikhet og arbeidsløshet. Siden 1990 har Lesothos økonomi vært preget av lav vekst og sviktende tilgang på utenlandske investeringer og utenlandsk bistand. Reell vekst i BNP i 2005 lå på 0,8 prosent og inflasjonen var på 4,3 prosent. HIV representerer den største trussel mot økonomisk vekst og fattigdomsbekjempelse.

Landbruket sysselsetter omlag 80 prosent av arbeidskraften på landsbygda og 45 prosent totalt. Landbrukssektoren i Lesotho er preget av selvberging og kommersielt landbruk er ubetydelig. Lesotho importerer 95 prosent av sine varer fra Sør-Afrika, mens omlag 40 prosent av Lesothos eksport går til Sør-Afrika.

Mer enn 40 prosent av Lesothos inntekter kommer fra tollavgifter som forvaltes gjennom SACU-statene. Det er anslått at Lesothos tollavgifter vil bli redusert med 30 prosent som følge av en eventuell handelsavtale mellom EU og SACU-statene.

2.5.5 Swaziland

Parlamentet i Swaziland, som ble valgt i 2003, er et «rådgivende organ» for Kong Mswati III. Det er ikke tillatt med politiske partier i landet.

Landet er preget av store inntektsulikheter, noe som ikke fullt ut reflekteres i Swazilands status som mellominntektsland. 65,5 prosent av befolkningen lever under fattigdomsgrensen. Swaziland anses å ha den høyeste HIV-rate i verden. Anslagsvis 38 – 40 prosent av landets voksne befolkning antas å være HIV-positive. Anslagene over arbeidsløsheten i landet viser store variasjoner (20 – 40 prosent).

Veksten i BNP for 2004 ligger på ca 2,1 prosent, med en inflasjon på 3,4 prosent. Landbruket og tollinntekter utgjør henholdsvis 17 og 13 prosent av BNP. De viktigste eksportartikler er sukker, sitrusfrukt og kjemikaler. Swaziland har en markedsøkonomi med en betydelig andel utenlandsk eierskap (sørafrikansk og britisk) i bedriftene. Rentenivået er høyt og landet er avhengig av Sør-Afrika som

representerer 90 prosent av importen og 70 prosent av Swazilands eksport.

2.6 South African Customs Union (SACU-statene)

Den sørafrikanske tollunionen (SACU-statene) ble dannet i 1910. Unionen har vært basert på ulike avtaler, den siste av disse ble undertegnet i oktober 2002. SACU-statene preges av asymmetri i forhold til statenes økonomi, utviklingsnivå og administrativ kapasitet. Sør-Afrika står for 90 prosent av SACU-statenes samlede BNP og hadde etter avtalen fra 1969 ansvaret for administrasjon av toll- og avgiftsbetaling innen SACU-statene.

Avtalen fra 2002 introduserte en felles beslutningsprosess i forhold til alle aspekter ved tollunionen og tilrettelegger for etablering av nye og uavhengige institusjoner. Avtalen dekker følgende tre hovedområder: styring og administrasjon, økonomisk politikk og regulatoriske spørsmål, herunder toll- og avgiftsfordeling. Formålet med avtalen er bl.a. å fremme integrasjon av medlemsstatene i den globale økonomien, fremme handel og investeringer mellom medlemsstatene, etablere effektive og demokratiske institusjoner samt sikre rettferdig fordeling av inntekter fra toll og avgifter.

Etter den forrige 1969-avtalen var det tillatt for de enkelte SACU-statene å inngå avtaler med tredjeland, dersom man fikk tilslutning til dette på forhånd fra de andre partene. I den nye avtalen skal forhandlinger med tredjeland forhandles av SACU-statene i fellesskap. SACU-statenes forhandlingsposisjoner etableres på grunnlag av konsensus. Målsettingen er å utvikle en felles forhandlingsmekanisme, og det er blant annet opprettet et eget SACU-statene-sekretariat som skal bistå SACU-statene i å utvikle en felles handelspolitikk. SACU-statene-sekretariatet er opprettet i Windhoek i Namibia. SACU-statene-avtalen inneholder ikke bestemmelser om immaterielle rettigheter, handel med tjenester, investeringer, personbevegelse eller offentlig innkjøp. Disse områdene er derfor fortsatt et nasjonalt anliggende for den enkelte SACU-statene-stat.

SACU-statene med unntak av Botswana er også parter i en monetær union.

3 De viktigste forhandlingsresultatene

3.1 Generelt

Norge har oppnådd en frihandelsavtale som ivaretar både handels- og utviklingspolitiske formål. Avtalen vil bidra til å styrke de allerede gode forbindelsene mellom Norge og SACU-statene på det handelspolitiske området. Den vil etter hvert kunne videreutvikles til å omfatte flere områder, eller til mer omfattende forpliktelser på de områdene som foreliggende avtale dekker. Forhandlingsprosessen har ifølge SACU-statene styrket SACU-statenes egen integrasjon og evne til å forhandle i felleskap.

Allerede i 1999 inngikk EU en handelsavtale med Sør-Afrika som innebærer at Sør-Afrika har lavere tollsatser på eksportvarer fra EU enn for varer fra EFTA-statene. Avtalen vil sikre at norsk eksport av industrivarer til SACU-statene over tid vil oppnå de samme betingelser som eksport fra EU hva angår toll og andre handelshindre. Videre vil avtalen sikre full frihandel for fisk og marine produkter. Norge vil oppnå spesielt gode betingelser for fiskeeksporten sammenlignet med konkurrenter som Chile og EU da ingen av disse landene per i dag har handelsavtaler som dekker handel med fisk med SACU-statene.

I samsvar med utviklingspolitiske hensyn er avtalen asymmetrisk, dvs. at SACU-statene er gitt noen bedre vilkår enn EFTA. Mens EFTA-statene innvilger full tollfrihet for alle industrivarer og fisk fra avtalens ikrafttredelse vil SACU-statene ha tollnedtrappingsperioder for visse industrivarer. SACU-statene vil også kunne beholde toll på enkelte sensitive industriprodukter som vil bli gjenstand for gjennomgåelse med jevne mellomrom etter avtalens ikrafttreden med sikte på å avvikle dem. SACU-statene, og Botswana, Lesotho, Namibia og Swaziland (BLNS-statene) enkeltvis, har også beholdt større rettigheter med hensyn til å treffe handelstiltak hvis det oppstår problemer som en følge av handelsliberaliseringen.

GSP-systemet («Generalized System of Preferences») er et av de viktigste verktøy for å gi særfordeler til utviklingsland i verdens handelssystem. Norge har gjennomført et omfattende system til fordel for utviklingslandene. Sør-Afrika og Swaziland mottar i dag ordinær GSP-behandling.

Under GSP-systemet er det imidlertid mulig å behandle de minst utviklede landene (MUL) bedre enn andre utviklingsland. I dag gir Norge MUL-behandling til Lesotho, Botswana og Namibia. Fra norsk side er det i frihandelsavtalen tatt hensyn til at flere av SACU-statene i dag får MUL-behandling.

Normalt er det slik at når en frihandelsavtale blir inngått mellom EFTA-statene og en annen stat som nyter godt av det norske GSP-systemet for utviklingsland, så blir GSP-preferansene for landet avvirket ved frihandelsavtalens iverksetting. Sveits har samme praksis. Det er også norsk praksis at det gis en kort overgangstid på 3 måneder (hvor begge systemer virker parallelt) ut fra praktiske hensyn særlig for varer som er underveis.

I det foreliggende tilfelle er det imidlertid i forbindelse med forhandlingene avgitt en særskilt erklæring fra norsk side vedrørende GSP-systemet for landbruksprodukter. Erklæringen, som er en del av den bilaterale landbruksavtalen, forplikter Norge til å gi Lesotho, Namibia og Botswana deres eksisterende GSP-preferanser frem til 31. desember 2007. Etter denne dato vil GSP-ordningen bli videreført i henhold til FNs liste for MUL-status ved beslutning fattet av Stortinget. Hvis Norge skulle vurdere en reduksjon av eksisterende preferanser, vil Norge først konsultere med disse statene for å finne en gjensidig akseptabel løsning. Hvis konsultasjonene ikke fører frem, kan partene be om en gjennomgåelse av konsesjonene gitt under landbruksavtalen i henhold til artikkel 6 i denne.

Frihandelsavtalen mellom EFTA og SACU-statene er utformet med henblikk på å tilfredsstille de krav som stilles til regionale handelsavtaler i GATT artikkel XXIV.

3.2 Avtalens fortale

I avtalens fortale bekrefter partene sin støtte til prinsippene i FN-pakten og FNs Menneskerettighetserklæring. Det vises også til at SACU-statene er utviklings- eller minst utviklede land (MUL) og at det åpnes for asymmetri i avtalen. I tillegg fremgår det at man ønsker å skape arbeidsplasser og forbedre arbeidsforholdene i de respektive lands

territorier samtidig som man ønsker å fremme bærekraftig utvikling.

3.3 Generelle bestemmelser

De generelle bestemmelsene i avtalens kapittel I, definerer avtalens geografiske område og fastslår at avtalen ikke skal forringe de rettigheter og forpliktelser partene har påtatt seg gjennom WTO-avtalen eller andre internasjonale avtaler, eller forhindre partene i å opprettholde eller å etablere tollunioner, frihandelsområder og andre preferensielle avtaler såfremt disse ikke kommer i konflikt med denne avtalen.

3.4 Industrivarer

I henhold til avtalens kapittel II om industrivarer, har EFTA-statene og SACU-statene med noen unntak forpliktet seg til å avvikle all importtoll og avgifter med tilsvarende virkning for industrivarer fra avtalens ikrafttredelse. Resultatet av forhandlingene er gode for norsk industrivareeksport idet forhandlingsresultatet innebærer tollfrihet fra avtalens ikrafttredelse for mange viktige norske eksportvarer. Prinsippet om EU-parallellitet var grunnleggende i forhandlingene om markedsadgang for industrivarer. Under avtalen vil industrivareeksport fra EFTA-statene bli tilnærmet likt behandlet som industrivarer fra EU.

Dette er en asymmetrisk avtale i den forstand at SACU-statene trapper ned sine tollsatser over en avtalefestet periode for visse sensitive varer, mens EFTA-statene avvikler all toll fra avtalens ikrafttredelse. For et fåtall varer har SACU-statene forpliktet seg til å redusere tollsatser, uten at dette innebærer at tollsatsene skal avskaffes på et gitt tidspunkt. SACU-statene har også i henhold til avtalen adgang til å unnta et fåtall varer tollnedtrapping. Avtalens vedlegg VII foreskriver hvordan SACU-statene skal fjerne eller gradvis trappe ned tollsatsene for vareimport. Tollnedtrappingen skal foregå i henhold til seks kategorier:

- For varer i liste 0 og 1 skal toll avskaffes ved avtalens ikrafttredelse. Dette gjelder blant annet for solenergi-paneler, tungolje, industrielle roboter, ferrolegeringer, aluminiumlegeringer, tømmer, ekkolodd, vitamintilskudd, skipspumper, turbojetmotorer og ulegert nikkel
- For varer i liste 2, blant annet drivstoffpumper, ulike typer kjemikalier for bruk i elektronikk og fiberplater av tre, skal toll avskaffes to år etter at avtalen trer i kraft.

- For varer i liste 3, blant annet apparater for digitale linjesystemer, deler til elektriske motorer, radiomottakere og hårpleieprodukter skal toll avskaffes ni år etter at avtalen trer i kraft.
- For varer i liste 4, blant annet elektriske konsoller og kabinetter, deler til fjernsynsapparater og radioer, brytere, skipspropeller og trykkpapir i ruller begynner tollnedtrappingen først etter to år. Ni år etter avtalens ikrafttredelse skal tollsatsene avskaffes.
- For varer i liste 5, blant annet ulike varer av plast, transportbånd eller drivreimer, bildekk og ryggsekker, skal tollsatsene gradvis reduseres, men ikke avskaffes. Ulike varer gis ulik nedtrapping.
- For varer i liste 6, blant annet ulike typer lettolje, herdet glass og husholdningsartikler av jern og stål, skal tollsatsen verken reduseres eller fjernes.

Varene i liste 5 og liste 6 skal reforhandles i Den blandede komité senest fem år etter at avtalen har trådt i kraft.

Industrivarer fra EFTA-statene eksportert til SACU-statene kan brytes ned til 5777 tollinjer. 52 prosent av EFTA-statenes vareeksport omfattes av liste 0 og liste 1 og vil være gjenstand for nulltoll ved avtalens ikrafttredelse. Ytterligere 8 prosent av alle tollinjer omfattes av liste 2. Liste 3 og liste 4 omfatter henholdsvis 2 og 17 prosent av alle tollinjene. Liste 5 omfatter 17 prosent av alle tollinjene mens 6 prosent av alle tollinjer er unntatt preferensiell tollbehandling i liste 6.

Norsk eksport vil som følge av avtalen oppleve en reell forbedring i markedsadgang til SACU-statene ettersom 94 prosent av alle tollinjer vil være gjenstand for preferensiell tollbehandling.

3.4.1 Handelstiltak

Partenes muligheter til å treffe handelstiltak er regulert i avtalens kapittel II om handel med varer.

Avtalen er asymmetrisk ved at den gir SACU-statene som tollunion rett til å innføre toll midlertidig og etter bestemte vilkår for å beskytte industrier under oppbygging eller sektorer under omlegging. Mulighetene for å treffe slike tiltak er begrenset i tid og skal innholde et preferanselement for EFTA-statene i forhold til import av den samme varen fra andre stater som SACU-statene ikke har handelsavtale med.

I tillegg gir avtalen Botswana, Lesotho, Namibia og Swaziland rett til enkeltvis å treffe handelstiltak i form av å begrense importen for å sikre regional

utvikling eller for å lette fattigdom. Dette var en viktig sak for disse statene under forhandlingene.

Partene har beholdt sine rettigheter og plikter i forbindelse med anvendelse av antidumping- og anti-subsidietiltak i henhold til det gjeldende WTO-regelverket. SACU-statene opptrer som enhet i slike anliggender. Før en EFTA-stat eller SACU-stat kan starte undersøkelser i henhold til WTO-regelverket skal partene konsultere bilateralt eller i Den blandede komité med henblikk på å finne en gjensidig akseptabel løsning

Partene har beholdt sine rettigheter og forpliktelser når det gjelder anvendelse av globale sikkerhetstiltak i henhold til WTO-regelverket.

Avtalen åpner for muligheten for at EFTA-statene individuelt eller SACU-statene som enhet kan anvende beskyttelsestiltak mot import av industrivarer i visse tilfeller hvis en importøkning som følge av handelsliberalisering medfører alvorlig skade på lokal industri, eller at det oppstår fare for dette. Slike tiltak kan enten tas ved at tollnedtrapping stanses midlertidig eller ved at toll gjeninnføres for den aktuelle varen. Bilaterale handelstiltak er begrenset til maksimalt 3 år. Eventuelle beskyttelsestiltak skal fattes og anvendes i henhold til fastlagte prosedyrer, herunder blant annet krav om å gi Den blandede komité tilgang til all relevant informasjon med sikte på å komme til en gjensidig akseptabel løsning for alle parter.

Etter ønske fra SACU-statene inneholder avtalen egne bestemmelser for beskyttelsestiltak for landbruksprodukter. Disse beskyttelsestiltakene skiller seg fra beskyttelsestiltakene for industrivarer blant annet ved at EFTA-statene og SACU-statene som enhet har mulighet til å innføre tollkvoter istedenfor at toll gjeninnføres for det aktuelle produkt.

3.5 Fisk og andre marine produkter

Frihandelsavtalen med SACU-statene legger til rette for norsk fiskeeksport ved på sikt å føre til frihandel med fisk. I dag er handelen med fisk og andre marine produkter mellom Norge og SACU-statene beskjedne og i 2005 hadde Norge kun eksport til Sør-Afrika. Det ble eksportert 1 406 tonn fisk og fiskeprodukter til en verdi av omlag 37 millioner kroner fra Norge til Sør-Afrika i 2005. Klippfisk av torsk, frossen laks, frossen sildefilet og frossen makrell er de viktigste eksportproduktene.

I avtalens vedlegg IV har EFTA-statene og SACU-statene, med visse unntak forpliktet seg til å avskaffe all toll på fisk og fiskeprodukter fra avta-

lens ikrafttredelse. SACU-statene kan opprettholde importtoll for enkelte fiskeprodukter med opprinnelse i en EFTA-stat i en overgangsperiode på ni år. Dette gjelder bl.a. viktige produkter i norsk eksport som fersk og frossen laks og ørret, røkelaks og klippfisk. Av hensyn til øvrige forhandlingsområder og SACU-statenes status som utviklingsland besluttet EFTA-statene å akseptere tilbudet fra SACU-statene. Sveits og Liechtenstein kan opprettholde importtoll for enkelte produktslag med opprinnelse i SACU-statene. Avtalepartene har erklært at de er rede til å vurdere muligheten for å redusere sine tollsatser raskere enn angitt i vedlegg IV, eller på annen måte forbedre vilkårene for markedsadgang dersom den økonomiske situasjon og politikk på området tillater det.

3.6 Bearbeidede landbruksprodukter

Handelsavtalen omfatter bearbeidede landbruksprodukter slik det går frem av avtalens vedlegg III. Vedlegg III innebærer at EFTA-statene gir tollkonseksjoner for bearbeidede landbruksvarer i henhold til varelistene i vedlegget. EFTA-statene skal gi SACU-statene samme tollbehandling for disse produktene som man i dag gir til EU. I praksis betyr det at SACU-statene for en del bearbeidede landbruksprodukter har oppnådd større tollpreferanser enn det som følger av Norges GSP-system.

3.7 Ubearbeidede landbruksprodukter

Handelen med ubearbeidede landbruksvarer er ikke regulert i hovedavtalen, men i individuelle bilaterale avtaler mellom hver enkelt EFTA-stat og SACU-statene som tollunion. WTOs regelverk forutsetter at vareomfanget i en frihandelsavtale skal dekke hoveddelen av samhandelen. Landbruksvarer er en viktig eksportvare for SACU-statene, som la betydelig vekt på at en handelsavtale med EFTA-statene måtte avtalefeste bedre og mer forutsigbar markedsadgang enn det som er tilfelle per i dag.

I de bilaterale forhandlingene har det vært en forutsetning at hver avtalepart skal kunne gjennomføre sin egen nasjonale landbrukspolitikk. Avtalen mellom Norge og SACU-statene inneholder lister over tollkonseksjoner fra SACU-statenes og norsk side. I landbruksavtalens artikkel 3 nr. 1 vises det til at opprinnelsesreglene i frihandelsavtalen får tilsvarende gyldighet for den bilaterale avtalen, med visse tillem্পninger og unntak gitt i artikkel 3 nr. 2 og 3.

I den bilaterale landbruksavtalen har Norge bundet de tollreduksjoner som i dag gjelder for de ordinære utviklingsland innenfor GSP. I forhandlingene er det også gitt ytterligere tollreduksjoner til SACU-statene. GSP-preferanser som Norge gir til de minst utviklede land (MUL), inkludert Namibia og Botswana, bindes frem til 31. desember 2007. Dersom Norge forringer disse tre landenes GSP-preferanser etter dette tidspunktet, kan de be om konsultasjoner med sikte på å finne frem til en felles akseptabel løsning.

Dagens ordning med autonome tollpreferanser under GSP-systemet gir de minst utviklede land (MUL) toll- og kvotefri markedsadgang. Blant SACU-statene tilhører kun Lesotho MUL-gruppen, men Botswana og Namibia gis etter dagens norske GSP-ordning samme behandling som MUL, med unntak for kjøtt, korn, mel og kraftfôr. For kjøtt deler Botswana og Namibia tollfri adgang for opptil 2700 tonn storfekjøtt før sikkerhetsmekanismen kan iverksettes. Under den bilaterale landbruksavtalen har Norge avtalefestet en tollfri storfekjøttkvote på 500 tonn for Botswana og Namibia. Samtidig videreføres dagens autonome tollfrie markedsadgang på 2700 tonn under GSP-systemet.

Det foreliggende utkastet til landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene innebærer at dagens GSP-ordning, gjennom en ensidig norsk erklæring, videreføres parallelt med frihandelsavtalen. Det gjelder også betingelsene for MUL (Lesotho) samt Botswana og Namibia, med visse presiseringer og tidsangivelser for eventuelle endringer i vilkårene. Før Norge eventuelt vil kunne redusere GSP-preferanser for disse tre landene etter 2007, vil Norge først måtte konsultere med landene for å finne en akseptabel løsning. Hvis konsultasjonene ikke fører frem, kan partene, det vil i praksis si Lesotho, Botswana og Namibia, be om en gjennomgang av konsesjonene som er bundet i den bilaterale landbruksavtalen.

Partene er i artikkel 20 enige om en sikkerhetsmekanisme for landbruksvarer slik at beskyttelsestiltak kan iverksettes dersom importen øker slik at den forårsaker markedsforstyrrelser. Avtalen forplikter også partene til å søke å oppnå en utvikling i handelen med landbruksvarer.

3.8 Opprinnelsesregler og tolladministrativt samarbeid

Bestemmelsene i frihandelsavtalen om opprinnelsesregler og tilhørende administrativt samarbeid er nedfelt i avtalens artikkel 7 i kapittel II og i vedlegg V til avtalen. Opprinnelsesreglene avgrenser

tollpreferansene som frihandelsavtalen innebærer i forhold til varer som ikke har tilstrekkelig tilknytning til avtalepartene. Opprinnelsesreglene presiserer de krav til produksjon og bruk av innsatsmaterialer fra land utenfor frihandelsområdet som må være oppfylt for at ferdigvaren skal oppnå status som frihandelssvare (opprinnelsesstatus).

3.9 Beskyttelse av immaterielle rettigheter

I henhold til avtalens kapittel III, skal partene gi og sikre tilstrekkelig, effektiv og ikke-diskriminerende beskyttelse av immaterielle rettigheter i overensstemmelse med artikkel 26 og forpliktelser som er fastsatt i internasjonale avtaler de er part i. Kapittel III inneholder ingen nye forpliktelser hva angår immaterielle rettigheter, men bekrefter de multilaterale standardene som er nedfelt i WTO-avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (TRIPS). I utgangspunktet skal partene gi hverandre like god behandling som de gir sine egne borgere. Avtalen slår fast at EFTA-statene og SACU-statene skal gjennomgå kapitlet senest fem år etter at avtalen har trådt i kraft med det siktemål å gradvis harmonisere sine rettslige rammeverk når det gjelder immaterielle rettigheter. Avtalens bestemmelser om immaterielle rettigheter er ikke underlagt avtalens tvisteløsningsmekanisme.

3.10 Tjenester, investeringer, offentlige anskaffelser

Avtalen omfatter i utgangspunktet kun handel med varer. I artikkel 27 i avtalens kapittel IV forplikter partene seg imidlertid til å arbeide for å utvide avtalens virkeområde til å gjelde videre liberalisering av handelen med tjenester. Den blandede komité skal gi de nødvendige anbefalinger for å realisere denne målsettingen innen fem år etter at avtalen er trådt i kraft. Artikkel 27 slår videre fast at dersom en part inngår en handelsavtale i samsvar med artikkel V i GATS, skal den på anmodning fra de andre partene gi disse tilfredsstillende muligheter til å søke å oppnå likeverdige vilkår.

I henhold til artikkel 28 i avtalens kapittel IV bestreber partene seg på å etablere og håndheve et stabilt og åpent rammeverk for investeringer. Partene skal ikke iverksette urimelige eller diskriminerende tiltak mot investeringer foretatt av investorer fra en annen part. Partene anerkjenner at investeringer over landegrensene og overføring av

teknologi er et viktig virkemiddel for økonomisk vekst og utvikling. I den forbindelse foreslås det mulige samarbeidstiltak for å legge til rette for investeringer, herunder blant annet informasjonsutveksling. Dersom en part etter at avtalen har trådt i kraft, gir en ikke-part gunstigere investeringsvilkår enn de som fremgår av denne avtalen, skal den gi de andre partene tilfredsstillende muligheter til å søke å oppnå likeverdige vilkår.

I artikkel 29 i avtalens kapittel IV heter det at partene skal samarbeide for å øke gjensidig forståelse av landenes lover og reguleringer vedrørende offentlige anskaffelser. Partene forplikter seg til å holde konsultasjoner i Den blandede komité for å vurdere mulige tiltak med sikte på en gjensidig liberalisering av deres innkjøpsmarkeder senest fem år etter at avtalen er trådt i kraft. Dersom en part etter at avtalen har trådt i kraft gir en ikke-part gunstigere vilkår for tilgang til sine innkjøpsmarkeder enn de som fremgår av denne avtalen, skal den gi de andre partene tilfredsstillende muligheter til å søke å oppnå likverdige vilkår.

Avtalens bestemmelser om tjenester, investeringer og offentlige anskaffelser er ikke underlagt avtalens tvisteløsningsmekanisme.

3.11 Økonomisk samarbeid og faglig bistand

Avtalens kapittel V inneholder bestemmelser om økonomisk samarbeid og faglig bistand.

Norge gir betydelig bistand til regionalt samarbeid mellom landene som er medlemmer av SADC (Southern African Development Community), som også omfatter alle SACU-statene. Prioriterte områder for denne regionale bistanden er konfliktforebygging, godt styresett, infrastruktur, energi, miljø og naturressursforvaltning og hiv- og aidsbekjempelse. Norge støtter også SADCs «Program to Reduce Technical Barriers to Trade», som er særlig relevant i forbindelse med frihandelsavtalen. Målet for programmet er å redusere tekniske handelshindre gjennom etablering av et system for akkreditering av institusjoner i SADC-statene som importerer fra andre land. Akkreditering er en offentlig bekrefteelse på at en institusjon har kompetanse og evne til å utføre spesifiserte aktiviteter, som laboratorieprøving, sertifisering og inspeksjon.

Gjennom avtalen har Norge sammen med de andre EFTA-statene forpliktet seg til å bidra til SACU-statenes eget arbeid for å oppnå bærekraftig økonomisk og sosial utvikling, og å gjøre det lettere å nå de generelle målsettingene med avtalen,

herunder økt handel og bedre investeringsmuligheter.

Faglig bistand på handelsområdet er i tråd med norske intensjoner om å bidra til næringsutvikling i sør og å styrke utviklingslandenes eksportmuligheter. Under forhandlingene ble EFTA-statene enig om at anmodninger om faglig bistand fra SACU-statene skulle håndteres og koordineres av EFTA-sekretariatet. EFTA-sekretariatet disponerer i dag et budsjett på rundt 500.000 sveitsiske franc (ca. 2,6 millioner kroner) til faglig bistand. Faglig bistand til SACU-statene vil således kunne bli gitt over EFTA-budsjettet på forespørsel fra SACU-statene til konkrete handelsrelaterte prosjekter.

3.12 Institusjonelle bestemmelser

Frihandelsavtalens institusjonelle bestemmelser er nedfelt i avtalens kapittel VI hvor det slås fast at gjennomføringen av avtalen skal overvåkes og forvaltes av Den blandede komité. Den blandede komité skal ledes av et felles formannskap bestående av en representant fra EFTA-statene og en representant fra SACU-statene.

Komiteens viktigste funksjon er å holde avtalen oppdatert og treffe beslutninger om eventuelle endringer. Komiteen skal også vurdere om det er behov for å utvide avtalen og kan beslutte at det skal innledes forhandlinger på områder som ikke er dekket i avtalen, eller som komiteen er enig om å videreutvikle.

Avtalen inneholder bestemmelser om tvisteløsning mellom partene.

Komiteen er konsultasjonsorgan i tvistesaker. Hittil har det ikke vært reist tvistesak under en EFTA-handelsavtale.

3.13 Tvisteløsning

Dersom en av partene mener at avtalen blir brutt kan det reises tvisteløsningssak. Reglene om tvisteløsning er nedfelt i avtalens artikkel 37.

Ettersom EFTA-statene og SACU-statene er WTO-medlemmer kan man tenke seg situasjoner der samme sak kunne vært reist i både WTO og under handelsavtalen. For å unngå at samme sak blir gjort til gjenstand for tvisteløsning både i WTO og under handelsavtalen, slår avtalen fast at valget av tvisteløsningsforum er endelig.

Tvister skal først søkes løst gjennom konsultasjoner i Den blandede komité eller partene imellom. Hvis partene ikke blir enige ved konsultasjo-

ner, opprettes et voldgiftspanel. Med mindre noe annet avtales mellom partene i tvisten skal Den permanente voldgiftsomstolens frivillige regler for voldgiftstvister mellom to stater av 1992, anvendes.

Tidsfristene for tvisteløsning i handelsavtalen er kortere enn i WTO, og en tvisteløsningssak vil derfor ta kortere tid under handelsavtalen enn i

WTO. Voldgiftspanelets avgjørelse er endelig og kan ikke påankes.

Avtalens tvisteløsningsmekanisme kan ikke anvendes for avtalens artikkel 15 (Konkurranselov) kapittel III (Immaterielle rettigheter) og kapittel IV (Tjenester, investeringer og offentlige innkjøp).

4 Nærmere om de enkelte bestemmelsene i avtalen

4.1 Generelt

Frihandelsavtalen består av 44 artikler og 8 vedlegg. Vedleggene utgjør en integrert del av frihandelsavtalen. I tilknytning til frihandelsavtalen er det fremforhandlet bilaterale landbruksavtaler for ubearbeidede landbruksvarer mellom de enkelte EFTA-stater og SACU-statene.

Avtalen er utformet med henblikk på å oppfylle WTOs krav for handelsavtaler i henhold til artikkel XXIV i GATT.

4.2 Avtalens fortale

Avtalens fortale redegjør for hvem som er avtaleparter og de hovedforutsetninger som partene har lagt til grunn for avtalen. Det vises først til ønsket om å opprettholde og styrke de bånd som finnes mellom partene som følge av eksisterende samarbeid. EFTA-statene uttrykker vilje til å fremme økonomisk og sosial utvikling i SACU-statene. Partene legger til grunn at de er bundet av sine respektive forpliktelser under WTO-avtalen og erkjenner at det ikke kreves full gjensidighet i forpliktelsene på bakgrunn av de spesielle behov og interesser SACU-statene har som utviklingsland eller minst utviklede land.

Engasjementet for å fremme regionalt samarbeid og økonomisk integrasjon mellom landene i Sør-Afrika og Europa stadfestes. Partene forplikter seg til ikke å etablere en avtale som kan være til hinder for den regionale integrasjonsprosessen innad i EFTA-statene eller SACU-statene. I tillegg fremgår det at partene ønsker å skape arbeidsplasser og forbedre arbeidsforholdene i de respektive territoriene samtidig som man fremmer bærekraftig utvikling. Tilslutning til prinsippene i FN-pakten og FNs menneskerettighetserklæring fremheves som basis for samarbeidet. Endelig uttrykker partene intensjoner om at avtalen skal skape gode vilkår for økonomisk samkvem og investeringer dem i mellom.

4.3 Generelle bestemmelser (kapittel I)

4.3.1 Formål (artikkel 1)

Det fastslås at partene etablerer et frihandelsområde i samsvar med bestemmelsene som nedfelles i avtalen, basert på handelsforbindelser mellom markedsøkonomier. Avtalens målsetting er å liberalisere handel med varer i overensstemmelse med artikkel XXIV i General Agreement on Tariffs and Trade (GATT 1994). Videre er det en målsetting å bedre investeringsmulighetene i frihandelsområdet, fremme en effektiv beskyttelse av rettighetene til åndsverk, etablere et rammeverk for videre utvikling av handelssamkvemmet samt å bidra til at handelshindringer fjernes for videreutvikling av verdenshandelen.

4.3.2 Handel og økonomisk samkvem som reguleres av denne avtale (artikkel 2)

Avtalen regulerer handelsforbindelsene mellom på den ene siden EFTA-statene hver for seg og på den annen side SACU-statene hver for seg, eller der dette er uttrykkelig bestemt, SACU-statene der de opptre samlet som SACU-statene.

4.3.3 Geografisk virkeområde (artikkel 3)

Artikkelen definerer avtalens geografiske virkeområde. Avtalen skal dekke partenes territorium og de områder utenfor territoriet der den enkelte part kan utøve suverene rettigheter eller jurisdiksjon i overensstemmelse med folkeretten. Norge har i vedlegg I til avtalen forbeholdt seg retten til å avgi en erklæring ved ratifikasjon om at avtalen, med unntak for handel med varer, ikke skal gjelde for Svalbard.

4.3.4 Forholdet til andre internasjonale avtaler (artikkel 4)

Det vises til at frihandelsavtalen ikke skal forringe de rettigheter og forpliktelser partene har påtatt seg gjennom WTO-avtalen eller andre internasjonale avtaler.

4.3.5 Preferanseavtaler med tredjeland (artikkel 5)

Avtalen forhindrer ikke partene i å opprettholde eller å etablere tollunioner, frihandelsområder og andre preferensielle avtaler såfremt disse ikke kommer i konflikt med denne avtalen.

4.4 Handel med varer (kapittel II)

4.4.1 Virkeområde (artikkel 6)

Artikkel 6 nr. 1 definerer vareomfanget for hvilke produkter i frihandelsavtalen som dekkes av kapitlet om handel med varer. Med de få unntak som er spesifisert i vedlegg II, omfatter avtalen samtlige produkter i kapitlene 25 – 97 i det Harmoniserte System (HS), og det særskilte kapittel 98 i SACU-statenes tolltariff, i tillegg til bearbeidede landbruksprodukter som spesifisert i vedlegg III og fisk og andre marine produkter som fastsatt i vedlegg IV. Det presiseres at produktene skal ha sin opprinnelse i en EFTA-stat eller i SACU-statene i henhold til de opprinnelsesregler som er fastsatt i vedlegg V.

I artikkelens nr. 2 slås det fast at de bilaterale landbruksavtalene inngått mellom hver enkelt EFTA-stat og SACU-statene er en del av de dokumentene som til sammen etablerer et frihandelsområde mellom EFTA-statene og SACU-statene.

4.4.2 Opprinnelsesregler og administrativt samarbeid (artikkel 7)

Bestemmelsene om opprinnelsesregler inkludert tilhørende tollsamarbeid om kontroll av opprinnelsesbevis mv. er nedfelt i avtalens artikkel 7 nr. 1 og i vedlegg V til avtalen. Bestemmelser om gjensidig administrativt samarbeid i tollspørsmål er nedfelt i artikkel 7 nr. 2 og i vedlegg VI til avtalen.

Opprinnelsesreglene begrenser de tollpreferanser mv. som gis etter avtalen til de varer som har tilstrekkelig tilknytning til avtalepartene. Opprinnelsesreglene presiserer videre de krav til produksjon og bruk av innsatsmaterialer fra land utenfor frihandelsområdet som må være oppfylt for at ferdigvaren skal oppnå status som frihandelsvare (opprinnelsesstatus).

Vedlegg VI inneholder generelle bestemmelser om gjensidig administrativt tollsamarbeid ut over de kontrollbestemmelser som er knyttet til opprinnelsesreglene i vedlegg V til avtalen.

4.4.2.1 Vedlegg V

Avtalens artikkel 7 nr. 1 viser til vedlegg V som inneholder generelle opprinnelsesregler, bestem-

melser om territoriale krav (herunder direkte forsendelse mellom avtalepartene) og om utstedelse og bruk av opprinnelsesbevis (herunder fakturaerklæringer). Her fastsettes bestemmelser om hva som kreves for at en vare skal kunne regnes som opprinnelsesprodukt og således kunne gis de preferanser som fremkommer av avtalen. Opprinnelsesprodukter kan være produkter som er ansett som fremstilt i sin helhet i en av avtalepartene iht. vedleggets artikkel 4, eller som tilfredsstiller bestemmelsene om kumulasjon med innsatsmaterialer som er opprinnelsesprodukter fra en annen avtalepart, eller som i samsvar med bestemmelsen i de spesifikke listereglene nevnt i tillegg 2 til vedlegget (se omtale nedenfor) anses for tilstrekkelig bearbeidet. Det er også i vedleggets artikkel 6 tatt inn en bestemmelse over hvilke enkle former for bearbeiding eller foredling utført på ikke-opprinnelsesmaterialer som ikke er ansett som tilstrekkelig for at produktet kan anses som opprinnelsesprodukt. I motsetning til det som er vanlig for EFTAs frihandelsavtaler, inneholder avtalen mellom EFTA-statene og SACU-statene ikke bestemmelser om forbud mot bruk av tollrestitusjon. Videre er den generelle toleranseregulering for bruk av ikke-opprinnelsesmaterialer på 15 prosent (og ikke som normalt 10 prosent).

Vedlegget inneholder også detaljerte bestemmelser om administrativt samarbeid mellom avtalepartenes tollmyndigheter som bl.a. innebærer at det skal etableres et samarbeid mellom nasjonale tollmyndigheter om utferdigelse og kontroll av opprinnelsesbevis. Det opprettes også en egen Underkomité for toll- og opprinnessaker.

Tillegg 1 til vedlegg V inneholder «Innledende anmerkninger», med forklaringer til den etterfølgende listen med spesifikke regler for det enkelte produkt.

Tillegg 2 til vedlegg V inneholder detaljerte bestemmelser om hvor store mengder innsatsmaterialer fra stater utenfor frihandelsområdet en vare med «opprinnelsesstatus» kan inneholde og hvilke produksjonsprosesser en vare som inneholder slike ikke-opprinnelsesmaterialer må gjennomgå for å oppnå «opprinnelsesstatus».

Tillegg 3 til vedlegg V inneholder mal for varesertifikat EUR.1, søknad om varesertifikat EUR.1 og særskilte instruksjoner for trykking av varesertifikatet.

4.4.2.2 Vedlegg VI

Avtalens artikkel 7 nr. 2 viser til vedlegg VI som inneholder generelle bestemmelser om gjensidig administrativt samarbeid i tollspørsmål. Det vises

til at EFTA-statene har akseptert tilsvarende bestemmelser i EFTA-konvensjonen og i frihandelsavtalene med hhv. Tyrkia, Israel og Kroatia, jf. også protokoll 11 til EØS-avtalen. I substans kan dette vedlegget åpne for gjensidig samarbeid og informasjonsutveksling om ulike tollsaker, eksempelvis klassifisering av varer i tolltariffer og varers tollverdi. Da den nasjonale lovgivning på personvernområdet varierer mellom de ulike SACU-statene vil det inntil videre blir vurdert fra sak til sak i hvilken grad personopplysninger kan kommuniseres fra norske tollmyndigheters side.

4.4.3 Tollavgifter (artikkel 8)

Artikkel 8 innebærer at det med de unntak som er fastsatt i avtalen, ikke skal innføres ny importtoll eller avgifter med tilsvarende virkning i handelen mellom partene. Tilsvarende gjelder for avskaffelse av alle tollavgifter på eksport til andre avtaleparter. EFTA-statene har forpliktet seg til å avvikle all importtoll og avgifter med tilsvarende virkning fra avtalens ikrafttredelse. SACU-statene har forpliktet seg til å gradvis redusere importtoll og avgifter med tilsvarende virkning i samsvar med vedleggene IV og VII.

Vedlegg IV omfatter fisk og andre marine produkter. Tollen for slike produkter skal avskaffes fra avtalens ikrafttredelse, med unntak for produkter som er nevnt i tabell 3 til vedlegget som bl.a. omfatter fersk og fryst laks og ørret. For slike produkter skal tollene gradvis elimineres i løpet av en periode på ni år.

Vedlegg VII er en omfattende liste i tabellformat hvor de ulike varegrupper er kategorisert med hensyn til om tollene på opprinnelsesprodukter fra en EFTA-stat ved innførsel til SACU-statene skal enten fjernes ved avtalens ikrafttredelse eller om den skal reduseres over tid i samsvar med en av de alternative avtrappingstabeller. De ulike tollavtrappingstabeller innebærer at tollene for de ulike produkter skal elimineres i løpet av hhv. 2 og 9 år. I tillegg er det produktkategorier hvor tollsatsen for opprinnelsesprodukter fra EFTA-statene skal vurderes på nytt etter fem år.

4.4.4 Basistoll (artikkel 9)

Artikkel 9 fastsetter at basistollsatsen som skal danne utgangspunktet for tollnedtrappingen til SACU-statene skal være gjeldende bestevilkårstollsats per 1. juli 2003. Dersom det på noe tidspunkt innføres en tollreduksjon som gjelder import av varer fra alle land, skal de reduserte tollsatsene benyttes istedenfor basistollsatsene vist til i denne artikkel. For enkelte produkter som per 1. juli 2003

var under gransking av «The International Trade Administration Commission of South Africa» gjelder imidlertid særskilte bestemmelser, og for disse produktene skal de tollsats som fremgår av vedlegg VIII til avtalen benyttes som utgangspunkt for tollavtrappingen.

4.4.5 Import- og eksportrestriksjoner (artikkel 10)

Artikkel 10 fastsetter at regimer i forbindelse med eksport- og importrestriksjoner må være i samsvar med artikkel XI i GATT 1994, som inkorporeres i og gjøres til en del av avtalen.

4.4.6 Nasjonal behandling (artikkel 11)

Partene forpliktes til, med mindre annet fremgår av avtalen, ikke å gi avtalepartenes varer dårligere behandling enn de innenlandske hva angår intern beskatning og andre reguleringer, i samsvar med artikkel III i GATT 1994 og fortolkningsnotene til denne artikkel, som inkorporeres i og gjøres til en del av avtalen.

4.4.7 Statlige handelsforetak (artikkel 12)

Partenes rettigheter og forpliktelser når det gjelder handelsforetak skal reguleres av artikkel XVII i GATT 1994 og Overenskomsten om fortolkning av artikkel XVII i GATT 1994, som inkorporeres i og gjøres til en del av avtalen.

4.4.8 Tekniske forskrifter, standarder og samsvarsvurderinger (artikkel 13)

Partenes rettigheter og forpliktelser vedrørende tekniske reguleringer, standarder og konformitetsvurderinger skal reguleres av WTOs avtale på området (TBT-avtalen). Partene skal styrke sitt samarbeid på området. Partene forplikter seg til å utveksle informasjon og respondere raskt på henvendelser vedrørende samarbeid på området. Artikkelen stipulerer ulike samarbeidstiltak. Partene er enige i å utveksle informasjon og holde ekspertmøter hvis en av partene er av den oppfatning at en parts innføring av tekniske reguleringer, standarder og konformitetsvurderinger resulterer i handelshindringer i strid med TBT-avtalen.

4.4.9 Veterinære og plantesanitære tiltak (artikkel 14)

Veterinære og plantesanitære tiltak skal reguleres av WTOs avtale om veterinære og plantesanitære

tiltak (SPS-avtalen). Partene skal styrke samarbeidet på området. Det fremgår av bestemmelsen at ikke alle SACU-stater er parter i den internasjonale plantevernkonvensjonen.

4.4.10 Konkurransen (artikkel 15)

Kapitlet om konkurranse fastslår at konkurransebegrensende atferd kan undergrave avtalens målsettinger. Konkurranseskapitlet er basert på at partene skal anvende sin nasjonale konkurranselovgivning for å hindre atferd som begrenser konkurransen og undergraver avtalens målsetting om frihandel. På oppfordring fra en part skal den andre part gjennomføre konsultasjoner med sikte på å fjerne slik atferd. Konsultasjoner skal avholdes i Den blandede komité hvis en part mener at konkurransebegrensende atferd hos en annen part fortsetter å påvirke samhandelen mellom partene. Artikkelen er unntatt fra tvisteløsning.

4.4.11 Subsidier (artikkel 16)

Partenes rettigheter og forpliktelser knyttet til subsidier og utjevningsavgifter er dekket av artikkel VI og XVI i GATT 1994, og avtalen om gjennomføring av denne. Den av partene som vurderer å sette i gang en undersøkelse om bruk av subsidier overfor en annen part, må notifisere motparten skriftlig. Deretter gjelder en periode på 30 dager for konsultasjoner, med sikte på å finne en gjensidig akseptabel løsning.

4.4.12 Tiltak mot dumping (artikkel 17)

Partenes rettigheter og forpliktelser i forbindelse med anvendelse av antidumpingtiltak er dekket av artikkel VI i GATT 1994, og avtalen om gjennomføringen av denne. Den av partene som vurderer å sette i gang en undersøkelse om dumping overfor en annen part, må meddele motparten skriftlig. Partene skal videre konsultere hverandre før en part iverksetter undersøkelser i henhold til WTO-regelverket, med sikte på å finne en gjensidig akseptabel løsning.

4.4.13 Globale beskyttelsestiltak (artikkel 18)

Partenes rettigheter og forpliktelser knyttet til globale beskyttelsestiltak er dekket av artikkel XIX i GATT 1994 og WTO-avtalen om beskyttelsestiltak.

4.4.14 Beskyttelsestiltak mot import av spesielle produkter (artikkel 19)

Dersom en av partene opplever at det som følge av avtalen oppstår en økning i importen av et produkt som truer med å forårsake alvorlig skade for innenlandske produsenter av tilsvarende eller direkte

konkurrerende produkter, åpner avtalen for at parten kan iverksette beskyttelsestiltak. Eventuelle beslutninger om beskyttelsestiltak skal treffes og tiltak skal anvendes i henhold til prosedyrer nedfelt i artikkelen, herunder blant annet krav om å gi Den blandede komité tilgang til all relevant informasjon med sikte på å komme frem til en gjensidig akseptabel løsning for alle parter.

4.4.15 Beskyttelsestiltak for landbruksvarer (artikkel 20)

Dersom en av partene opplever at det som følge av avtalen oppstår en økning i importen av landbruksvarer som truer med å forårsake alvorlig skade for innenlandske produsenter av tilsvarende eller direkte konkurrerende produkter, åpner avtalen for at parten kan iverksette beskyttelsestiltak.

Beskyttelsestiltak for landbruksprodukter skal iverksettes i henhold til prosedyrer stipulert i artikkelen herunder blant annet krav til at et tiltak ikke skal vare lenger enn ett år og kan innebære en økning av importtollen på vedkommende produkt eller innføring av en preferansetollkvote. Før en part setter i verk et beskyttelsestiltak, skal vedkommende part gi de andre partene skriftlig underretning om tiltaket.

4.4.16 Ekstraordinære tiltak i forbindelse med strukturell tilpasning (artikkel 21)

Dersom en av SACU-statene opplever at det som følge av avtalen oppstår en økning i importen av et produkt som truer med å forårsake alvorlig skade for en bestemt næring som ennå er nyetablert eller for en sektor som er under omstrukturering, åpner avtalen for at SACU-statene kan iverksette beskyttelsestiltak. Eventuelle beskyttelsestiltak skal fattes og anvendes i henhold til prosedyrer nedfelt i artikkelen, herunder blant annet krav om at det skal holdes konsultasjoner om tiltakene før de settes i verk dersom en EFTA-stat anmoder om det.

4.4.17 Problemer med betalingsbalansen (artikkel 22)

Partenes rettigheter og forpliktelser vedrørende tiltak for å beskytte betalingsbalansen skal reguleres av artikkel XII i GATT 1994.

4.4.18 Generelle unntak (artikkel 23)

Partenes rettigheter og forpliktelser relatert til generelle unntak skal reguleres av artikkel XX i GATT 1994.

4.4.19 Unntak av sikkerhetsgrunner (artikkel 24)

Partenes rettigheter og forpliktelser relatert til sikkerhetsmessige unntak skal reguleres av artikkel XXI i GATT 1994.

4.4.20 Spesialbehandling for Botswana, Lesotho, Namibia og Swaziland (artikkel 25)

Botswana, Lesotho, Namibia og Swaziland kan, i samsvar med artikkel 26 i SACU-statene-avtalen fra 2002 legge midlertidig toll på import for å beskytte nyetablerte næringer. Landene har også rett til å innføre midlertidige restriksjoner på import og eksport av varer av hensyn til distriktsutvikling, matsikkerhet, eller redusere fattigdom. Eventuelle tiltak skal være i tråd med WTO-avtalen.

4.5 Immaterielle rettigheter (kapittel III)

4.5.1 Immaterielle rettigheter (artikkel 26)

Partene skal gi og sikre tilstrekkelig, effektiv og ikke-diskriminerende beskyttelse av immaterielle rettigheter i overensstemmelse med denne bestemmelsen og forpliktelser i internasjonale avtaler som de er part i. Partene skal gi hverandre like god behandling som de gir sine egne borgere. Unntak fra denne forpliktelsen må være i samsvar med WTOs TRIPS-avtale. Partene forplikter seg til å gjennomgå innholdet av denne bestemmelsen innen fem år etter avtalens ikrafttredelse, med det siktemål å gradvis harmonisere sine rettslige rammeverk når det gjelder immaterielle rettigheter. Kapittel III og artikkel 26 er unntatt fra tvisteløsning.

4.6 Tjenester, investeringer, offentlige innkjøp (kapittel IV)

4.6.1 Tjenester (artikkel 27)

Partene skal bestrebe seg på å utvide avtalens virkeområde til å gjelde videre liberalisering av handelen med tjenester dem imellom. Den blandede komité skal gi de nødvendige anbefalinger for å realisere denne målsettingen innen fem år etter at avtalen er trådt i kraft. Dersom en part inngår en avtale (med en annen stat) i henhold til artikkel V i GATS, skal den på anmodning fra de andre partene gi disse tilfredsstillende muligheter, eventuelt gjennom forhandlinger, til å søke å oppnå likeverdige vilkår. Artikkelen er unntatt fra tvisteløsning.

4.6.2 Investeringer (artikkel 28)

Partene går inn for å etablere og håndheve et stabilt og klart rammeverk for investeringer. Partene anerkjenner at investeringer over landegrensene og overføring av teknologi er et viktig virkemiddel for økonomisk vekst og utvikling. I den forbindelse foreslås det mulige samarbeidstiltak for å legge til rette for investeringer, herunder blant annet informasjonsutveksling. Partene erkjenner at det er uheldig å oppmuntre til investeringer ved å senke helse-, sikkerhets- og miljøstandarder. Dersom en part etter at avtalen har trådt i kraft, gir en ikke-part gunstigere investeringsvilkår enn de som fremgår av denne avtalen, skal den gi de andre partene tilfredsstillende muligheter, eventuelt gjennom forhandlinger, til å søke å oppnå likverdige vilkår. Artikkelen er unntatt fra tvisteløsning.

4.6.3 Offentlige innkjøp (artikkel 29)

Partene skal samarbeide for å øke gjensidig forståelse av statenes lover og reguleringer vedrørende offentlige innkjøp. Partene forplikter seg til å holde konsultasjoner i Den blandede komité for å vurdere mulige tiltak med sikte på en gjensidig liberalisering av deres innkjøpsmarkeder senest fem år etter at avtalen er trådt i kraft. Dersom en part etter at avtalen har trådt i kraft, gir en ikke-part gunstigere vilkår for tilgang til sine innkjøpsmarkeder enn de som fremgår av denne avtalen, skal den gi de andre partene tilfredsstillende muligheter, eventuelt gjennom forhandlinger, til å søke å oppnå likverdige vilkår. Artikkelen er unntatt fra tvisteløsning.

4.7 Økonomisk samarbeid og faglig bistand (kapittel V)

4.7.1 Formål og virkeområde (artikkel 30)

Partene er innstilt på å fremme økonomisk samarbeid i henhold til vilkår i dette kapitlet og i samsvar med nasjonale politiske målsettinger. EFTAs faglige bistand til SACU-statene skal tilrettelegge for at avtalen resulterer i økt handel og investeringsmuligheter foruten å støtte opp om SACU-statenes arbeid for bærekraftig økonomisk og sosial utvikling. Bistanden fra EFTA-statene skal konsentreres om sektorer som i særlig grad genererer vekst og arbeidsplasser.

4.7.2 Måter og midler (artikkel 31)

Partene skal samarbeide for å anvende mest mulig effektive midler for å realisere formålet med kapit-

telet og arbeidet skal koordineres med relevante internasjonale organisasjoner.

4.7.3 Samarbeidsområder (artikkel 32)

Det spesifiseres nærmere hvilke områder som kan gjøres til gjenstand for faglig samarbeid, herunder toll og spørsmål om opprinnelse, tekniske reguleringer samt regelverk knyttet til handel med tjenester, investeringer, immaterielle rettigheter og offentlige innkjøp. Det understrekes at målsettingen er at SACU-statene i større grad kan dra nytte av internasjonal handel og investeringer. Norge, som avtalens depositar, påtar seg særskilt å bistå SACU-statene-sekretariatet i å bygge opp kompetanse for å kunne ivareta oppgavene som depositar.

4.8 Institusjonelle og prosedyrerelaterede bestemmelser (kapittel VI)

4.8.1 Den blandede komité (artikkel 33)

Avtalen sikrer etableringen av Den blandede komité som skal administrere og overvåke gjennomføringen av avtalen. Den blandede komité skal ledes av et felles formannskap bestående av en representant for EFTA-statene og en representant for SACU-statene. Mulighetene for ytterligere fjerning av handelshindringer mellom partene skal vurderes løpende. Komiteen kan vedta å endre vedleggene og tilleggene til avtalen der hvor avtalen gir hjemmel for det. I andre spørsmål kan Den blandede komité gi partene anbefalinger. Beslutninger som fattes av komiteen skal tre i kraft når partenes interne godkjenningsprosedyrer er gjennomført.

4.8.2 Den blandede komité's forretningsorden (artikkel 34)

Komiteen skal møtes innen ett år etter avtalens ikrafttredelse. Deretter skal den normalt møtes hvert annet år. Komiteen kan også møtes ekstraordinært når en avtalepart ber om det.

Beslutninger fattes ved enstemmighet. Komiteen bestemmer sin egen forretningsorden og kan beslutte å opprette de underkomiteer og arbeidsgrupper den anser som nødvendige for å bistå seg med å gjennomføre de pålagte oppgaver.

4.8.3 Konsultasjoner (artikkel 35)

Partene forplikter seg til å søke enighet om fortolkningen av avtalens forpliktelser og til å finne min-

nelige løsninger for eventuelle problemer som måtte påvirke gjennomføringen av avtalen. En part kan skriftlig be om konsultasjoner om tiltak iverksatt av en annen part som anses å påvirke avtalens funksjon. Konsultasjoner skal finne sted innen 20 dager etter anmodningen om konsultasjoner er mottatt. Partene har plikt til å fremlegge tilstrekkelig informasjon for å få saksområdet fullt belyst. De andre partene skal informeres om sakens utfall.

4.8.4 Midlertidige tiltak (artikkel 36)

Partene har adgang til å treffe midlertidige tiltak mot en annen part når de finner at denne ikke har overholdt sine forpliktelser etter avtalen. Slike midlertidige tiltak skal fjernes når forholdene ikke lenger berettiger dem eller at dom er truffet ved voldgift.

4.8.5 Voldgift (artikkel 37)

Artikkelen gir partene adgang til å sende en tvist til voldgift gjennom en skriftlig underretning til den innklagede part.

Den klagende part står fritt til å velge prosedyre for tvisteløsning i henhold til WTO-avtalen eller denne avtalen. Valget av det ene forumet skal da utelukke det andre.

Voldgiftspanelet skal bestå av tre personer. Partene i tvisten skal innen 30 dager etter at underretning om tvisten er mottatt, oppnevne hver sin paneldeltaker. Videre skal paneldeltagerne 30 dager etter at den siste av dem ble utnevnt, bli enige om en tredje deltaker som skal være leder for panelet. Det stilles spesifiserte krav til lederen for panelet når det gjelder nasjonalitet og bosted. Dersom ikke alle tre medlemmene er oppnevnt innen et bestemt tidsrom skal formannen i FNs internasjonale domstol foreta de nødvendige oppnevnelser.

Med mindre noe annet avtales mellom partene i tvisten skal Den permanente voldgiftsomstolens frivillige regler for voldgiftstvister mellom to stater av 1992 anvendes.

Parter som ikke er part i tvisten har ved anmodning rett til å få skriftlig fremstilling av saken fra partene i tvisten og kan være til stede under alle forhandlinger som observatører.

Voldgiftspanelet skal treffe sine beslutninger gjennom flertallsvedtak.

Artikkelen gjelder ikke for avtalens artikkel 15 (Konkurransen) kapittel III (Immateriell eiendom) og kapittel IV (Tjenester, investeringer og offentlige innkjøp).

4.9 Sluttbestemmelser (kapittel VII)

4.9.1 Utviklingsklausul (artikkel 38)

I lys av utviklingen i internasjonale økonomiske relasjoner, herunder WTO, forplikter partene seg til å gjennomgå avtalen på nytt og undersøke muligheten for en ytterligere utvikling og utdyping av samarbeidet. Partene kan pålegge Den blandede komité å foreta en slik vurdering.

4.9.2 Vedlegg (artikkel 39)

Partene slår fast at vedleggene er en integrert del av avtalen og at Den blandede komité kan beslutte å endre dem i samsvar med partenes respektive konstitusjonelle krav.

4.9.3 Endringer (artikkel 40)

Endringer i avtalen skal etter godkjenning i Den blandede komité forelegges alle parter for ratifikasjon eller godkjenning i samsvar med partenes konstitusjonelle krav. Med mindre partene bestemmer noe annet, skal endringer tre i kraft første dag i den tredje måneden etter at det siste ratifikasjons- eller godkjenningsinstrumentet er deponert.

Denne endringsprosedyren gjelder ikke for endringer i vedlegg under artikkel 38.

4.9.4 Tiltredelse (artikkel 41)

Nye medlemmer av EFTA eller SACU-statene kan tiltre avtalen på de vilkår partene blir enige om.

4.9.5 Oppsigelse og opphør (artikkel 42)

Hver av partene kan si opp avtalen med seks måneders skriftlig varsel til depositaren.

4.9.6 Ikrafttredelse (artikkel 43)

Frihandelsavtalen skal ratifiseres eller godkjennes. Avtalen var ment å tre i kraft 1. juli 2006, men ble undertegnet av Lesotho som siste stat først i august 2006. I og med at den ikke trådte i kraft 1. juli 2006 skal den tre i kraft den første dag i den andre måned etter at den siste av partene har deponert ratifikasjons- eller godkjenningsinstrumenter til depositaren. Det tas sikte på at avtalen trer i kraft 1. januar 2007.

4.9.7 Depositar (artikkel 44)

Den norske regjering er avtalens depositar. Dette innebærer at Norge har ansvaret for å oppbevare avtalen og orientere alle avtalepartene om deponering av avtalen og ethvert ratifikasjonsinstrument, om ikrafttredelse av avtalen, om endringer i avtalen, om opphør av avtalen og eventuelle oppsigelser av avtalen som blir gjort etter fremgangsmåten fastsatt i artiklene 40-43. SACU-statene- sekretariatet skal også oppbevare et originaleksemplar av avtalen.

5 Den bilaterale landbruksavtalen

Handelen med ubearbeidede landbruksvarer er ikke regulert i EFTA-konvensjonen. WTOs regelverk forutsetter imidlertid at vareomfanget i en frihandelsavtale skal dekke hoveddelen av samhandelen. Det er derfor fremforhandlet egne bilaterale landbruksavtaler mellom de enkelte EFTA-statene og SACU-statene.

I de bilaterale forhandlingene har det vært en forutsetning at hver avtalepart skal kunne gjennomføre sin egen nasjonale landbrukspolitik. Avtalen mellom Norge og SACU-statene inneholder lister over tollkonsesjoner fra norsk side, samt opprinnelsesregler for handelen med landbruksvarer.

Fra norsk side har en minst gjennomført de ordinære GSP-preferanser i frihandelsavtalen, mens de GSP-preferanser en gir til de minst utviklede land (MUL), inkludert Namibia og Botswana, som Norge pr. i dag gir MUL-behandling bindes frem til 31. desember 2007 og videreføres autonomt etter den tid. Man har gitt Botswana og Namibia en tollfri storfekjøttkvote på 500 tonn innenfor frihandelsavtalen og videreført dagens

autonome tollfrie kvote på 2700 tonn under GSP-systemet.

Dagens ordning med autonome tollpreferanser under GSP-systemet gir de minst utviklede land (MUL) toll- og kvotefri markedsadgang. Blant SACU-statene tilhører kun Lesotho MUL-gruppen, men Botswana og Namibia gis like fullt etter dagens norske GSP-ordning samme behandling som MUL med unntak for kjøtt samt korn, mel og kraftfôr.

Landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene innebærer at dagens GSP-ordning, gjennom en ensidig norsk erklæring, videreføres autonomt og parallelt med frihandelsavtalen. Det gjelder også betingelsene for MUL (Lesotho) samt Botswana og Namibia, med visse presiseringer og tidsangivelser for eventuelle endringer i vilkårene.

Partene er i artikkel 20 enige om en sikkerhetsmekanisme for landbruksvarer slik at beskyttelsestiltak kan iverksettes dersom importen øker slik at den forårsaker markedsforstyrrelser. Avtalen forplikter også partene til å søke å oppnå en utvikling i handelen med landbruksvarer.

6 Gjennomføring i norsk rett

I St.prp. nr 1 (2005-2006) Om skatte-, avgifts- og tollvedtak gis Finansdepartementet for 2006 fullmakt til å iverksette de tollmessige sider ved frihandelsavtalen og landbruksavtalen med SACU-statene. Tilsvarende fullmakt vil søkes innhentet fra Stortinget for året 2007. Avtalene vil bli gjennomført ved endring av tolltariffen. De nødvendige endringer vil også bli gjennomført i Finansdepartementets forskrift av 13. desember 2004 nr. 1702 om preferensielle opprinnelsesregler.

I forbindelse med frihandelsavtalens ikrafttredelse vil GSP-ordningen for SACU-statene bli avviklet med en overgangsperiode på 3 måneder. Dette gjelder imidlertid ikke for visse landbruksprodukter omfattet av GSP-systemet med opprinnelse i henholdsvis Sør Afrika, Swaziland, Lesotho, Botswana eller Namibia hvor GSP-systemet videreføres inntil videre. For Lesotho, Botswana og Namibia skal en overgangsperiode gjelde minst frem til 31. desember 2007. Det vises til egen omtale under kapittel 5.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Avtalene vil ikke medføre budsjettmessige konsekvenser for Norge av betydning. Utover vanlige oppgaver i forbindelse med Den blandede komité

samt toll- og opprinnelsesrelaterte regler, vil ikke avtalene ha administrative konsekvenser av betydning.

8 Konklusjon og tilråding

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og SACU-statene og den bilaterale landbruksavtalen mellom Norge og SACU-statene vil bidra til økt handel og økt gjensidig verdiskaping.

Frihandelsavtalen er forelagt samtlige departementer som alle anbefaler at ratifikasjon finner sted. Den bilaterale landbruksavtalen er lagt frem for Finansdepartementet og Landbruks- og matdepartementet, som anbefaler at avtalen ratifiseres. Nærings- og handelsdepartementet tilrår at frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksavtalen ratifiseres. Utenriksdepartementet slutter seg til dette.

Utenriksdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og SACU-statene og en bilateral landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene, begge av 26. juni 2006.

Vi HARALD, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og SACU-statene og en bilateral landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene, begge av 26. juni 2006, i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og SACU-statene og en bilateral landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene, begge av 26. juni 2006

I

Stortinget samtykker i ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene SACU-statene og en bilateral landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene, begge av 26. juni 2006.

Vedlegg 1

Free trade agreement between the efta states and the sacu states

Preamble

The Republic of Iceland, the Principality of Liechtenstein, the Kingdom of Norway and the Swiss Confederation, Members of the European Free Trade Association (hereinafter referred to as «the EFTA States»),

and

the Republic of Botswana, the Kingdom of Lesotho, the Republic of Namibia, the Republic of South Africa and the Kingdom of Swaziland, together forming the Southern African Customs Union (hereinafter referred to jointly as «SACU» or severally as «the SACU States»),

hereinafter collectively referred to as «the Parties»,

CONSIDERING that the EFTA States and the SACU States wish to further strengthen their links and to establish close and lasting relations based on partnership and co-operation;

RECOGNISING the efforts by the governments of the SACU States to further economic and social development for their people and the willingness of the EFTA States to support this process;

RECALLING the importance attached by the Parties to the principles and rules which govern international trade and to the need to apply them in a transparent and non-discriminatory manner;

TAKING ACCOUNT of the Parties' rights and obligations in terms of their membership of the World Trade Organisation (hereinafter referred to as «the WTO») and their contribution to the further strengthening of the multilateral trading system;

RECOGNISING the special needs and interests of the SACU States as developing or least-developed countries and that such needs and interests be taken care of by less than full reciprocity in reduction commitments as referred to in the Doha Development Agenda;

CONFIRMING the commitment of the Parties to promote regional co-operation and economic integration between the countries of Southern Africa and Europe and to encourage the liberalization of trade between the Parties;

Frihandelsavtale mellom EFTA-statene og SACU-statene

Innledning

Republikken Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge og Det sveitsiske edsforbund, som er medlemmer av Det europeiske frihandelsforbundet (heretter kalt «EFTA-statene»),

og

Republikken Botswana, Kongeriket Lesotho, Republikken Namibia, Republikken Sør-Afrika og Kongeriket Swaziland, som sammen danner Den sørafrikanske tollunionen (heretter samlet kalt «SACU» eller hver for seg «SACU-statene»),

heretter samlet referert til som «partene»,

SOM TAR I BETRAKTNING at EFTA-statene og SACU-statene ønsker å styrke ytterligere båndene seg imellom og etablere nære og varige forbindelser basert på partnerskap og samarbeid,

SOM ANERKJENNER innsatsen til regjeringene i SACU-statene for å fremme økonomisk og sosial utvikling for sin befolkning, og EFTA-statenes vilje til å støtte denne prosessen,

SOM MINNER OM den betydning partene tillegger prinsippene og reglene som regulerer internasjonal handel, og behovet for at disse blir anvendt på en klar og ikke-diskriminerende måte,

SOM TAR HENSYN TIL partenes rettigheter og forpliktelser som medlemmer av Verdens handelsorganisasjon (heretter referert til som «WTO») og deres bidrag til en videre styrking av det multilaterale handelssystemet,

SOM ERKJENNER de spesielle behov og interesser SACU-statene har som utviklingsland eller minst utviklede land, og at slike behov og interesser må tas hensyn til ved at det ikke kreves full gjensidighet i reduksjonsforpliktelsene som det refereres til i Doha-rundens agenda,

SOM BEKREFTER partenes engasjement for å fremme regionalt samarbeid og økonomisk integrasjon mellom landene i Sør-Afrika og Europa, og stimulere til liberalisering av handelen mellom partene,

BEARING IN MIND the Parties' commitment to ensure that their mutual arrangements do not impede the process of regional integration among the EFTA States on the one hand and the SACU States on the other;

DESIRING to create new employment opportunities and to improve working conditions and living standards in their respective territories while promoting sustainable development;

REAFFIRMING their commitment to the principles and objectives set out in the United Nations Charter and the Universal Declaration of Human Rights; and

CONVINCED that this Agreement will create conditions encouraging economic, trade and investment relations between the Parties;

HAVE AGREED, in pursuit of the above, to conclude the present Agreement (hereinafter referred to as «this Agreement»):

Chapter I

General provisions

Article 1

Objectives

1. The Parties hereby establish a free trade area in accordance with the provisions of this Agreement, which is based on trade relations between market economies.
2. The objectives of this Agreement are to:
 - a) achieve the liberalisation of trade in goods in conformity with the General Agreement on Tariffs and Trade (hereinafter referred to as «the GATT 1994»);
 - b) substantially increase investment opportunities in the free trade area;
 - c) promote adequate and effective protection of intellectual property rights;
 - d) establish a framework for the further development of their trade and economic relations with a view to expanding and enhancing the benefits of this Agreement; and
 - e) contribute in this way to the harmonious development and expansion of world trade by the removal of barriers to trade.

Article 2

Trade and Economic Relations Governed by this Agreement

The provisions of this Agreement apply to the trade and economic relations between, on the one side, the individual EFTA States and, on the other

SOM ER OPPMERKSOM PÅ partenes forpliktelse til å sørge for at deres gjensidige avtaler ikke er til hinder for den regionale integrasjonsprosessen blant EFTA-statene på den ene side og SACU-statene på den andre,

SOM ØNSKER å skape nye arbeidsplasser og forbedre arbeidsforholdene og levestandarden innenfor sine respektive territorier, og samtidig fremme en bærekraftig utvikling,

SOM PÅ NYTT BEKREFTER sin oppslutning om prinsippene og målene i FN-pakten og FNs Menneskerettighetserklæring, og

SOM ER OVERBEVIST OM at denne avtale vil skape vilkår som fremmer økonomisk samkvem, handelssamkvem og investeringer mellom partene -

ER, i samsvar med det som er nevnt ovenfor, BLITT ENIGE OM å inngå følgende avtale (heretter kalt «denne avtale»):

Kapittel 1

Generelle bestemmelser

Artikkel 1

Formål

1. Partene oppretter herved et frihandelsområde i henhold til bestemmelsene i denne avtale, basert på et handelssamkvem mellom markedsøkonomier.
2. Formålene med denne avtale er å:
 - a) liberalisere handelen med varer, i samsvar med Generalavtalen for toll og handel (heretter kalt «GATT 1994»),
 - b) skape en betydelig økning når det gjelder investeringsmuligheter innenfor frihandelsområdet,
 - c) fremme en tilfredsstillende og effektiv beskyttelse av rettighetene til åndsverk,
 - d) etablere et rammeverk for videre utvikling av handelssamkvemmet og det økonomiske samkvemmet, med det formål å utvide og øke fordelene med denne avtale, og
 - e) slik bidra til en harmonisk utvikling og utvidelse av verdenshandelen ved fjerning av handelshindringer.

Artikkel 2

Handel og økonomisk samkvem som reguleres av denne avtale

Bestemmelsene i denne avtale gjelder handel og økonomisk samkvem mellom, på den ene side, EFTA-statene hver for seg, og, på den annen side,

side, the individual SACU States or, where specifically provided for, the SACU States acting jointly as SACU. In relation to SACU, the meaning to be attributed to «Parties» or «Party» in each case is to be deduced from the relevant provisions of this Agreement and from the respective competencies of SACU and the SACU States as they follow from the SACU Agreement 2002, as amended from time to time. This Agreement applies neither to the trade relations amongst the EFTA States, nor to the trade relations amongst the SACU States.

Article 3

Geographical Scope

1. Without prejudice to Annex V, this Agreement shall apply:
 - a) to the land territory, internal waters, and the territorial sea of a Party, and the air-space above the territory in accordance with international law; as well as
 - b) beyond the territorial sea, with respect to measures taken by a Party in the exercise of its sovereign rights or jurisdiction in accordance with international law.
2. Annex I applies with respect to Norway.

Article 4

Relation to Other International Agreements

1. The Parties confirm their rights and obligations under the Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization and the other agreements negotiated thereunder (hereinafter referred to as «the WTO Agreement») to which they are parties and any other international agreement applicable between them.
2. No provision of this Agreement shall be interpreted as exempting the Parties from the obligations which are incumbent on them under other international agreements.

Article 5

Preferential Agreements with Third Countries

This Agreement shall not preclude the maintenance, establishment or enlargement of customs unions, free trade areas, arrangements for frontier trade and other preferential agreements of the Parties to the extent that these do not interfere with the fulfillment of obligations under this Agreement. The Parties shall inform each other in the Joint Committee established in accordance with Article 33 (hereinafter referred to as «the Joint Committee») about such agreements with third countries.

SACU-statene hver for seg, eller, der dette er uttrykkelig bestemt, SACU-statene der de opptrer samlet som SACU. Når det gjelder SACU, skal betydningen av «parter» eller «part» i hvert enkelt tilfelle utledes av de relevante bestemmelser i denne avtale og de respektive kompetanseområdene til SACU og SACU-statene slik de framgår av SACU-avtalen 2002, med de endringer som til enhver tid gjelder. Denne avtale får verken anvendelse på innbyrdes handel mellom EFTA-statene eller på innbyrdes handel mellom SACU-statene.

Artikkel 3

Geografisk virkeområde

1. Med forbehold for vedlegg V skal denne avtale gjelde:
 - a) for en parts landterritorium, indre farvann og territorialfarvann, samt luftrummet over territoriet, i samsvar med folkeretten, og
 - b) utenfor en parts territorialfarvann, med hensyn til tiltak vedkommende part treffer for å utøve sine suverene rettigheter eller sin jurisdiksjon i henhold til folkeretten.
2. Vedlegg I gjelder for Norge.

Artikkel 4

Forholdet til andre internasjonale avtaler

1. Partene stadfester sine rettigheter og forpliktelser i henhold til Marrakesh-avtalen om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon og de andre avtalene som er forhandlet fram innenfor rammen av den nevnte avtale (heretter referert til som WTO-avtalen), og som de er part i, samt alle andre internasjonale avtaler som kommer til anvendelse dem imellom.
2. Ingen bestemmelse i denne avtale skal tolkes slik at den fritar partene fra de forpliktelser som påhviler dem i henhold til andre internasjonale avtaler.

Artikkel 5

Preferanseavtaler med tredjeland

Denne avtale skal ikke være til hinder for at partene opprettholder, oppretter eller utvider tollunioner, frihandelsområder, avtaler om grensehandel eller andre preferanseavtaler, så lenge disse ikke kommer i konflikt med oppfyllelsen av de forpliktelser som framgår av denne avtale. Partene skal underrette hverandre om slike avtaler med tredjeland i Den blandede komité, som opprettes i samsvar med artikkel 33 (heretter referert til som Den blandede komité).

*Chapter II***Trade in goods***Article 6***Scope**

1. This Chapter shall apply to:
 - a) products falling within Chapters 25 to 98 of the Harmonized Commodity Description and Coding System (HS), except as provided for in Annex II;
 - b) products specified in Annex III, with due regard to the arrangements provided for in that Annex; and
 - c) fish and other marine products as provided for in Annex IV,

originating in an EFTA State or in SACU in accordance with the rules of origin set out in Annex V.

2. SACU and each EFTA State have concluded agreements on trade in agricultural products on a bilateral basis. These agreements form part of the instruments establishing the free trade area between the EFTA States and SACU.

*Article 7***Rules of Origin and Administrative Co-operation**

1. The provisions on rules of origin are set out in Annex V.
2. The provisions on mutual administrative co-operation in customs matters are set out in Annex VI.

*Article 8***Customs Duties**

1. No new customs duties shall be introduced in trade between the EFTA States and SACU, covered by paragraph 1 of Article 6, except as provided for in this Agreement.
2. The EFTA States shall, on entry into force of this Agreement, abolish all customs duties on imports of originating products from SACU.
3. SACU shall progressively reduce its customs duties on imports of originating products from the EFTA States as provided for in Annexes IV and VII.
4. The Parties shall, on entry into force of this Agreement, eliminate all customs duties on exports to the other Parties, except as provided for in this Agreement.
5. A customs duty includes any duty or charge of any kind imposed in connection with the importation or exportation of a product, including any form of surtax or surcharge, but does not

*Kapittel II***Handel med varer***Artikkel 6***Virkeområde**

1. Dette kapittel skal gjelde for:
 - a) produkter som hører inn under kapitlene 25-97 i Det harmoniserte system for beskrivelse og koding av varer (HS), med unntak for det som er fastsatt i vedlegg II,
 - b) produkter som er spesifisert i vedlegg III, under behørig hensyntagen til de ordninger som er fastlagt i nevnte vedlegg, og
 - c) fisk og andre marine produkter som fastsatt i vedlegg IV,

som har sin opprinnelse i en EFTA-stat eller i SACU, i henhold til de opprinnelsesregler som er fastsatt i vedlegg V.

2. SACU og hver enkelt av EFTA-statene har inngått avtaler om handel med landbruksprodukter på bilateral basis. Disse avtalene er en del av dokumentene til opprettelse av frihandelsområdet mellom EFTA-statene og SACU.

*Artikkel 7***Opprinnelsesregler og administrativt samarbeid**

1. Bestemmelsene om opprinnelsesregler er å finne i vedlegg V.
2. Bestemmelsene om gjensidig administrativt samarbeid i tollspørsmål er å finne i vedlegg VI.

*Artikkel 8***Tollavgifter**

1. Ingen nye tollavgifter skal innføres i handelen mellom EFTA-statene og SACU, som dekket av artikkel 6, nr. 1, med unntak for det som er fastsatt i denne avtale.
2. EFTA-statene skal, på det tidspunkt denne avtale trer i kraft, avskaffe alle tollavgifter på import av opprinnelsesprodukter fra SACU.
3. SACU skal gradvis redusere sine tollavgifter på import av opprinnelsesprodukter fra EFTA-statene, slik det er fastsatt i vedleggene IV og VII.
4. Partene skal, på det tidspunkt denne avtale trer i kraft, avskaffe alle tollavgifter på eksport til de andre partene, med unntak for det som er fastsatt i denne avtale.
5. Med tollavgift menes enhver toll eller avgift, uansett type, som pålegges i forbindelse med import eller eksport av et produkt, herunder enhver form for tilleggsskatt eller tilleggsav-

include any charge imposed in conformity with Articles III, VIII and XI of the GATT 1994.

gift, men ikke avgifter som er pålagt i samsvar med artiklene III, VIII og XI i GATT 1994.

Article 9

Basic Duties

1. For each product the basic duty, to which the successive reductions set out in Annexes IV and VII are to be applied, shall be the most-favoured-nation (hereinafter referred to as «MFN») rate of duty applied on 1 July 2003.
2. If before, by or after 1 July 2003 any tariff reduction is applied on an *erga omnes* basis, in particular reductions in accordance with commitments resulting from multilateral negotiations under the WTO, such reduced duties shall replace the basic duties referred to in paragraph 1 as from the date when such reductions are applied, or from the entry into force of this Agreement if this is later.
3. The reduced duties calculated in accordance with Annexes IV and VII shall be applied rounded to the first decimal place or, in case of specific duties, to the second decimal place.
4. Paragraph 1 shall not apply to the products that are under investigation by the International Trade Administration Commission of South Africa as at 1 July 2003, as listed in Annex VIII, and the products listed in Tables 1 and 2 of Annex VII, categorized as Lists 5 and 6.
5. With the exception of the margin of preference categorized as «motors partial 1» and «motors partial 2» in paragraph 5 of Annex VII, paragraph 2 shall not apply to the products listed in Tables 1 and 2 of Annex VII, categorized as List 5 and 6.

Article 10

Import and Export Restrictions

The rights and obligations of the Parties in respect of export and import restrictions shall be governed by Article XI of the GATT 1994, which is hereby incorporated into and made part of this Agreement.

Article 11

National Treatment

Except as otherwise provided for in this Agreement, the Parties shall apply national treatment in accordance with Article III of the GATT 1994, including its interpretative notes, which is hereby incorporated into and made part of this Agreement.

Artikkel 9

Basistoll

1. For hvert produkt skal basistollen, som de gradvise reduksjonene etter vedleggene IV og VII skal gjelde i forhold til, være gjeldende bestevilkårssats (heretter referert til som MFN-satsen) per 1. juli 2003.
2. Dersom det blir gjennomført reduksjoner i tollsatsene på *erga omnes*-basis (overfor alle) før, på dagen eller etter 1. juli 2003, særlig reduksjoner i samsvar med forpliktelser som er et resultat av multilaterale forhandlinger innenfor rammen av WTO, skal disse reduserte tollsatsene erstatte basistollen som er omtalt i nr. 1, fra den dato da reduksjonene blir gjort gjeldende, eller fra den dato denne avtale trer i kraft, dersom dette er en senere dato.
3. De reduserte tollsatsene som beregnes i henhold til vedleggene IV og VII, skal rundes av til første desimal, eller, når det gjelder spesifikk toll, til andre desimal.
4. Nr. 1 skal ikke gjelde for de produkter som per 1. juli 2003 er under gransking av *the International Trade Administration Commission of South Africa*, og som er ført opp i vedlegg VIII, eller for de produkter som er ført opp i tabell 1 og 2 i vedlegg VII, på listene 5 og 6.
5. Med unntak av de preferensielle marginene omtalt som «motorer del 1» og «motorer del 2» i paragraf 5 i vedlegg VII, så får paragraf 2 ikke anvendelse på produkter som er gjengitt i tabell 1 og tabell 2 i vedlegg VII, kategorisert under liste 5 og 6.

Artikkel 10

Import- og eksportrestriksjoner

Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til eksport- og importrestriksjoner skal reguleres av artikkel XI i GATT 1994, som herved er innlemmet i og gjort til del av denne avtale.

Artikkel 11

Nasjonal behandling

Dersom det ikke framgår noe annet av avtalen, skal partene anvende nasjonal behandling, i samsvar med artikkel III i GATT 1994, inkludert artikkelens fortolkningsnoter, som herved er innlemmet i og gjort til del av denne avtale.

*Article 12***State Trading Enterprises**

The rights and obligations of the Parties in respect of state trading enterprises shall be governed by Article XVII of the GATT 1994 and the Understanding on the Interpretation of Article XVII of the GATT 1994, which are hereby incorporated into and made part of this Agreement.

*Article 13***Technical Regulations, Standards and Conformity Assessment**

1. The rights and obligations of the Parties in respect of technical regulations, standards and conformity assessment shall be governed by the WTO Agreement on Technical Barriers to Trade (hereinafter referred to as «the WTO TBT Agreement») as well as the decisions and recommendations adopted by the WTO TBT Committee since 1 January 1995.
2. The Parties shall strengthen their co-operation in the field of technical regulations, standards and conformity assessment with a view to increasing the mutual understanding of their systems and facilitating access to their respective markets. To this end, the Parties shall, upon request, exchange information and consider expeditiously any request for co-operation. Co-operation may consist of:
 - a) encouraging the application of the WTO TBT Agreement;
 - b) enhancing regulatory and standard setting practices;
 - c) promoting international harmonization of technical regulations;
 - d) reinforcing the role of international standards as a basis for technical regulations including conformity assessment procedures;
 - e) exchanging information on the variety of mechanisms to facilitate the acceptance of conformity assessment results;
 - f) promoting the accreditation of conformity assessment bodies on the basis of relevant Standards and Guides of the International Standards Organisation (ISO)/International Electrotechnical Commission (IEC); and
 - g) identifying and assessing possible instruments for trade facilitation, such as equivalence of technical regulations and mutual recognition of conformity assessment results.
3. Without prejudice to the rights and obligations of the Parties under the WTO TBT Agreement,

*Artikkel 12***Statlige handelsforetak**

Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til statlige handelsforetak skal reguleres av artikkel XVII i GATT 1994 og Overenskomsten om fortolkning av artikkel XVII i GATT 1994, som herved er innlemmet i og gjort til del av denne avtale.

*Artikkel 13***Tekniske forskrifter, standarder og samsvarsvurderinger**

1. Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til tekniske forskrifter, standarder og samsvarsvurderinger skal reguleres av bestemmelsene i WTO-avtalen om tekniske handelshindringer (heretter kalt «WTO/TBT-avtalen») og de beslutninger og anbefalinger som WTO/TBT-komiteen har kommet med siden 1. januar 1995.
2. Partene skal styrke samarbeidet innenfor området tekniske forskrifter, standarder og samsvarsvurderinger, med sikte på å øke den gjensidige forståelsen av hverandres systemer og lette tilgangen til hverandres markeder. For dette formål skal partene utveksle informasjon når det foreligger ønske om det, og gi anmodninger om samarbeid rask behandling. Slikt samarbeid kan bestå i å:
 - a) stimulere anvendelsen av WTO/TBT-avtalen,
 - b) forbedre reguleringspraksisen og fastsettingen av standarder,
 - c) fremme internasjonal harmonisering av tekniske forskrifter,
 - d) styrke internasjonale standarders rolle som grunnlag for tekniske forskrifter, herunder prosedyrer for samsvarsvurderinger,
 - e) utveksle informasjon om mangfoldet av mekanismer, for å gjøre det lettere å akseptere resultatet av samsvarsvurderinger,
 - f) fremme akkreditering av de organer som foretar samsvarsvurderinger, på grunnlag av relevante standarder og veiledninger fra ISO/IEC,
 - g) vurdere mulige måter å stimulere handelen på, som f.eks. likestilling av tekniske forskrifter og gjensidig anerkjennelse av samsvarsvurderinger.
3. Uten at det skal ha virkning for de rettigheter og forpliktelser partene har i henhold til WTO/

the Parties agree to hold consultations in the framework of the Joint Committee to address any matter that may arise from the application of specific technical regulations, standards and conformity assessment procedures if such application has created or is likely to create an obstacle to trade between the Parties, with a view to finding an appropriate solution in conformity with the WTO TBT Agreement.

Article 14

Sanitary and Phytosanitary Measures

1. The rights and obligations of the Parties in respect of sanitary and phytosanitary measures shall be governed by the WTO Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures (hereinafter referred to as «the WTO SPS Agreement»).
2. The Parties shall strengthen their co-operation in sanitary and phytosanitary matters with a view to increasing the mutual understanding of their systems and improving access to their markets. Such co-operation may include expert consultations.
3. If a Party considers that another Party has taken measures which are likely to affect, or have affected, access to its market, expert consultations shall be convened with a view to finding an appropriate solution in conformity with the WTO SPS Agreement. Such consultations can be held both within and outside the framework of the Joint Committee. The Parties shall exchange names and addresses of contact points with sanitary and phytosanitary expertise in order to facilitate communication and the exchange of information.
4. Any agreement between the Parties shall be commensurate with the domestic legislation of the Parties and safeguard the SACU States' individual and collective sanitary and phytosanitary status.
5. The Parties affirm their support of the standards set by the international bodies that the WTO SPS Agreement recognizes, taking into consideration that not all the SACU States are signatories to the International Plant Protection Convention.

Article 15

Competition

1. The Parties recognise that certain business practices, such as anti-competitive agreements or concerted practices and abuses of dominant

TBT-avtalen, er partene enige om at de skal holde konsultasjoner innenfor rammen av Den blandede komité, for å ta opp spørsmål som måtte oppstå med hensyn til anvendelsen av spesifikke tekniske forskrifter, standarder og prosedyrer for samsvarsvurderinger, dersom denne anvendelsen har skapt eller antas å ville skape en hindring for handelen mellom partene, med det siktemål å finne en hensiktsmessig løsning i samsvar med WTO/TBT-avtalen.

Artikkel 14

Veterinære og plantesanitære tiltak

1. Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til veterinære og plantesanitære tiltak skal reguleres av WTO-avtalen om anvendelse av veterinære og plantesanitære tiltak (heretter kalt «WTO/SPS-avtalen»).
2. Partene skal styrke samarbeidet i spørsmål som gjelder veterinære og plantesanitære tiltak, med sikte på å øke den gjensidige forståelsen av hverandres systemer og lette tilgangen til hverandres markeder. Slikt samarbeid kan bl.a. omfatte ekspertkonsultasjoner.
3. Dersom en part mener at en annen part har truffet tiltak som antas å ville påvirke, eller har påvirket, tilgangen til partens markeder, skal det innkalles til ekspertkonsultasjoner med sikte på å finne en hensiktsmessig løsning, i samsvar med WTO/SPS-avtalen. Slike konsultasjoner kan holdes både innenfor og utenfor rammen av Den blandede komité. Partene skal utveksle navn og adresser til kontaktpunkter, der en kan få tak i ekspertise på veterinære og plantesanitære spørsmål, for å lette kommunikasjonen og utvekslingen av informasjon.
4. Enhver avtale mellom partene skal være i samsvar med partenes nasjonale lovgivning og sikre SACU-statenes individuelle og kollektive SPS-status.
5. Partene bekrefter sin støtte til de standarder som er fastsatt av de internasjonale organer som WTO/SPS-avtalen anerkjenner, samtidig som de tar hensyn til at ikke alle SACU-stater har undertegnet Den internasjonale plantevernkonvensjonen.

Artikkel 15

Konkurransen

1. Partene erkjenner at visse typer forretningspraksis, som f.eks. konkurransehemmende avtaler eller samordnet praksis og misbruk av do-

positions, may restrict trade between the Parties and thereby hinder the fulfilment of the objectives of this Agreement.

2. A Party which considers that the operation of this Agreement is adversely affected by a practice referred to in paragraph 1 may request the Party or Parties in whose territory such practice originates to co-operate with a view to putting an end to the practice concerned or its adverse effects. Co-operation shall include, to the extent permitted by domestic law, the exchange of information that is available to the Parties in relation to the matter in question.
3. In the event that co-operation between the Parties directly involved according to paragraph 2 does not lead to a solution, the affected Party may request consultations in the Joint Committee with a view to reaching a mutually satisfactory solution.

Article 16

Subsidies

1. The rights and obligations of the Parties relating to subsidies and countervailing measures shall be governed by Articles VI and XVI of the GATT 1994 and the WTO Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, except as provided for in paragraph 2.
2. Before an EFTA State or SACU initiates an investigation to determine the existence, degree and effect of any alleged subsidy in a SACU State, or in an EFTA State, as provided for in Article 11 of the Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, the Party considering initiating an investigation shall notify in writing the Party whose goods are subject to investigation with a view to finding a mutually acceptable solution within 30 days. Consultations shall take place in the Joint Committee if a Party so requests within ten days from the date of receipt of the notification.

Article 17

Anti-Dumping

1. The rights and obligations of the Parties in respect of the application of anti-dumping measures shall be governed by Article VI of the GATT 1994 and the Agreement on Implementation of Article VI of the GATT 1994.
2. After an EFTA State or SACU receives a properly documented application and before initiation of an investigation under the provisions of the Agreement referred to in paragraph 1, that

minerende stilling, kan begrense handelen mellom partene, og derved være til hinder for at formålene med denne avtale blir oppfylt.

2. En part som mener at gjennomføringen av avtalen er negativt påvirket av en slik praksis som det er referert til i nr. 1, kan anmode den parten eller de partene, hvis territorium denne praksisen stammer fra, om å samarbeide med sikte på å sette en stopper for den omtalte praksisen eller de negative virkningene av den. Slikt samarbeid skal, i den grad det er forenlig med den nasjonale lovgivning, omfatte utveksling av informasjon som er tilgjengelig for partene med hensyn til den saken det er snakk om.
3. Dersom samarbeidet mellom de parter som er direkte berørt i henhold til nr. 2, ikke fører til noen løsning, kan den rammede part be om konsultasjoner i Den blandede komité, med det siktemål å komme fram til en tilfredsstillende løsning for begge parter.

Artikkel 16

Subsidier

1. Partenes rettigheter og forpliktelser når det gjelder subsidier og utjevningstiltak, skal reguleres av artiklene VI og XVI i GATT 1994 og WTO-avtalen om subsidier og utjevningstiltak, med unntak for det som er bestemt i nr. 2.
2. Før en EFTA-stat eller SACU iverksetter en undersøkelse for å fastslå eksistensen, omfanget og effekten av en påstått subsidiering i en SACU-stat eller i en EFTA-stat, slik artikkel 11 i Avtalen om subsidier og utjevningstiltak gir høve til, skal den parten som vurderer å iverksette undersøkelsen, skriftlig underrette den part hvis varer er gjenstand for gransking, med sikte på å finne en løsning som begge parter kan godta innen 30 dager. Det skal holdes konsultasjoner i Den blandede komité, dersom en av partene ber om det innen 10 dager etter at underretningen er mottatt.

Artikkel 17

Tiltak mot dumping

1. Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til bruk av tiltak mot dumping skal reguleres av artikkel VI i GATT 1994 og Avtalen om gjennomføring av artikkel VI i GATT 1994.
2. Etter at en EFTA-stat eller SACU har mottatt en behørig dokumentert søknad, og før det settes i verk en gransking i henhold til bestemmelsene i avtalen som er omtalt i nr. 1, skal vedkommende

Party shall notify in writing the Party whose goods are allegedly being dumped and invite such Party to consultations with a view to finding a mutually acceptable solution within 30 days. The outcome of the consultations shall be communicated to the other Parties. Consultations shall take place in the Joint Committee if a Party so requests within ten days from the date of receipt of the notification.

Article 18

Global Safeguard Measures

The Parties confirm their rights and obligations under Article XIX of the GATT 1994 and the WTO Agreement on Safeguards.

Article 19

Emergency Action on Imports of Particular Products

1. Where, as a result of the reduction or elimination of a customs duty under this Agreement, any product originating in an EFTA State or in SACU is being imported into the territory of an EFTA State or SACU, in such increased quantities and under such conditions as to cause serious injury or threat thereof to the domestic industry of like or directly competitive products in the territory of that Party, such Party may take emergency measures under the conditions and in accordance with the procedures laid down in this Article.
2. An EFTA State or SACU intending to take emergency measures shall, as soon as possible and in any case before taking a measure, supply the Joint Committee with all relevant information, with a view to seeking a solution acceptable to all Parties concerned.
3. Emergency measures shall not exceed what is necessary to remedy the difficulties which have arisen and should normally consist of the suspension of the further reduction of any applicable rate of duty provided for under this Agreement for the product concerned or the increase of the rate of duty for that product.
4. Such measures shall contain clear elements progressively leading to their elimination at the end of the set period, at the latest. Measures shall not be taken for a period exceeding one year. In very exceptional circumstances, measures may be taken up to a total maximum period of three years.
5. The Joint Committee shall, within 30 days from the date of notification, examine the information provided under paragraph 2 in order to faci-

part skriftlig underrette den part hvis varer det angivelig skal foregå dumping av, og invitere denne parten til konsultasjoner, med sikte på å finne en løsning begge parter kan godta innen 30 dager. Resultatet av konsultasjonene skal gjøres kjent for de andre partene. Konsultasjonene skal finne sted i Den blandede komité, dersom en av partene ber om det innen 10 dager etter at underretningen er mottatt.

Artikkel 18

Globale beskyttelsestiltak

Partene stadfester sine rettigheter og forpliktelser i henhold til artikkel XIX i GATT 1994 og WTO-avtalen om beskyttelsestiltak.

Artikkel 19

Krisetiltak mot import av spesielle produkter

1. Dersom importen til en EFTA-stats eller SACUs territorium av et produkt som har sitt opphav i en EFTA-stat eller i SACU, øker i et slikt omfang og under slike forhold at det forårsaker eller truer med å forårsake alvorlig skade for innenlandske produsenter av tilsvarende eller direkte konkurrerende produkter på territoriet til denne parten, som følge av at en tollavgift er redusert eller avskaffet innenfor rammen av denne avtale, kan den berørte part iverksette krisetiltak på de vilkår og i samsvar med den framgangsmåte som er fastsatt i denne artikkel.
2. Dersom en EFTA-stat eller SACU har til hensikt å iverksette krisetiltak, skal vedkommende part så snart som mulig, og i alle tilfelle før tiltakene settes i verk, gi Den blandede komité all relevant informasjon, med sikte på å finne en løsning alle berørte parter kan godta.
3. Krisetiltakene skal ikke være mer omfattende enn det som er nødvendig for å råde bot på de problemer som er oppstått, og de skal normalt bestå i at den videre reduksjon i henhold til denne avtale av en eventuell tollsats for det berørte produkt utsettes, eller at tollsatsen for vedkommende produkt økes.
4. Slike tiltak skal inneholde klare elementer som gradvis opphever tiltakene, slik at de er helt opphevet senest innen utløpet av den fastsatte perioden. Tiltakene skal ikke vare lenger enn ett år. Hvis det foreligger helt eksepsjonelle omstendigheter, kan tiltakene vare i en periode på til sammen maksimalt tre år.
5. Den blandede komité skal, innen 30 dager etter at den ble underrettet, undersøke de opplysninger som er gitt i henhold til nr. 2, og prøve å

litate a mutually acceptable resolution to the matter. In the absence of such resolution, the importing Party may adopt a measure pursuant to paragraph 1 to remedy the problem. The emergency measure shall be immediately notified to the Joint Committee. In the selection of the emergency measure, priority must be given to the measure that least disturbs the functioning of this Agreement.

6. In critical circumstances where delay would cause damage which would be difficult to repair, the EFTA State concerned or SACU may take a provisional emergency measure pursuant to a preliminary determination that there is clear evidence that increased imports have caused, or are threatening to cause, serious injury. The Party intending to take such a measure shall immediately inform the other Parties and the Joint Committee thereof and set into motion the procedure according to paragraph 2. The provisional measure shall be terminated within six months, at the latest.

Article 20

Agricultural Safeguard Measures

1. Safeguard measures on agricultural products shall be taken pursuant to the conditions laid down in paragraph 1 of Article 19.
2. A measure shall not be taken for a period exceeding one year and may consist in either of the following:
 - a) an increase of the import duty on the product in question to a level not higher than the MFN applied rate of duty on the product in effect at the time the measure is taken; or
 - b) the introduction of a tariff quota for preferential trade, based on historical trade volumes for the five preceding years, excluding the import surge volumes that necessitated the introduction of the safeguard measure.
3. Before taking a safeguard measure, a Party shall notify the other Parties in writing of the measure to be taken. Within 60 days after notification, the notifying Party shall provide all relevant information concerning the safeguard measure. On request, that Party shall consult with the affected Party or Parties with respect of the conditions of application of the measure.

legge til rette for en gjensidig akseptabel løsning på spørsmålet. Dersom det ikke lykkes å finne en løsning på denne måten, kan den importerende part treffe tiltak i henhold til nr. 1, for å rette på problemet. Den blandede komité skal omgående underrettes om krisetiltaket. Når det gjelder valg av krisetiltak, skal slike tiltak prioriteres som virker minst forstyrrende inn på gjennomføringen av denne avtale.

6. I kritiske tilfeller, der en utsettelse ville forårsake skader som det ville være vanskelig å reparere, kan den berørte EFTA-stat eller SACU iverksette et midlertidig krisetiltak ut i fra den foreløpige vurdering at det er klart belegg for at økt import har forårsaket, eller truer med å forårsake, alvorlig skade. Den part som har til hensikt å iverksette et slikt tiltak, skal omgående orientere de andre partene og Den blandede komité om dette, og innlede den prosedyre som er omtalt i nr. 2. Det midlertidige tiltaket skal oppheves senest innen 6 måneder.

Artikkel 20

Beskyttelsestiltak for landbruksvarer

1. Beskyttelsestiltak på landbruksprodukter skal iverksettes i samsvar med de vilkår som er fastsatt i artikkel 19 nr. 1.
2. Et tiltak skal ikke vare lenger enn ett år, og det kan bestå av enten:
 - a) en økning av importtollen på vedkommende produkt til et nivå som ikke er høyere enn MFN-satsen for produktet, gjeldende på det tidspunkt tiltaket iverksettes, eller
 - b) innføring av en preferansetollkvote, basert på historiske handelsvolumer de fem foregående år, eksklusiv det økte importvolumet som gjorde det nødvendig å innføre beskyttelsestiltak.
3. Før en part setter i verk et beskyttelsestiltak, skal vedkommende part gi de andre partene skriftlig underretning om tiltaket. Innen 60 dager etter at underretningen er gitt, skal parten presentere alle relevante opplysninger om beskyttelsestiltaket. Dersom den blir bedt om det, skal den part som iverksetter beskyttelsestiltaket rådføre seg med den berørte part eller de berørte parter med hensyn til vilkårene for anvendelsen av tiltaket.

*Article 21***Exceptional Measures in Case of Structural Adjustment**

1. Where any product originating in an EFTA State is being imported into the territory of a SACU State in such increased quantities and under such conditions as to cause or threaten to cause serious disturbances to a particular infant industry or any sector undergoing restructuring, SACU may take exceptional measures of limited duration in the form of an increase or reintroduction of customs duties.
2. Customs duties on imports applicable in SACU to products originating in the EFTA States introduced by these measures may not exceed the level of the applied MFN rates of duty and shall maintain an element of preference for products originating in the EFTA States. The total value of all imports of the products, which are subject to these measures, may not exceed 15 per cent of total imports from the EFTA States during the last year for which statistics are available.
3. Exceptional measures shall be applied for a period not exceeding four years. They shall cease to apply at the latest on the expiry of the maximum transitional period of nine years. These time limits may exceptionally be extended by decision of the Joint Committee.
4. No such measure can be introduced in respect of a product if more than three years have elapsed since the elimination of all duties and quantitative restrictions or charges or measures having an equivalent effect concerning that product.
5. SACU shall notify the Joint Committee of the exceptional measures it intends to take and, at the request of an EFTA State, consultations shall be held on such measures before they are applied in order to reach a satisfactory solution. The notification shall include an indicative schedule for the introduction and subsequent elimination of the customs duties to be imposed.
6. If no agreement on the proposed measures referred to above has been reached within 30 days of the notification, SACU may take appropriate measures to remedy the problem and shall provide the Joint Committee with the definite schedule for the elimination of the customs duties introduced under this Article. This schedule shall provide for a phasing out of these duties at equal annual rates starting at the latest

*Artikkel 21***Ekstraordinære tiltak i forbindelse med strukturell tilpasning**

1. Dersom importen til territoriet til en av SACU-statene av et produkt som har sitt opphav i en EFTA-stat, øker i et slikt omfang og under slike forhold at det forårsaker eller truer med å forårsake alvorlige problemer for en bestemt næring som ennå er nyetablert, eller for en sektor som er under omstrukturering, kan SACU iverksette ekstraordinære tiltak av begrenset varighet i form av økte tollavgifter eller en gjeninnføring av tollavgifter.
2. De tollavgifter på import som SACU gjennom disse tiltakene kan pålegge produkter som har sitt opphav i EFTA-statene, skal ikke overstige gjeldende bestevilkårssats, og det skal opprettholdes et element av preferanse for produkter som har sitt opphav i EFTA-statene. Den samlede verdien av all import av de produkter som er gjenstand for disse tiltakene, skal ikke overstige 15 % av den totale importen fra EFTA-statene i løpet av det siste året det foreligger statistikk for.
3. Ekstraordinære tiltak skal anvendes i en periode på maksimum fire år. De skal opphøre å gjelde senest ved utløpet av den maksimale overgangsperioden på ni år. Disse tidsfristene kan i unntakstilfeller utvides etter vedtak i Den blandede komité.
4. Det skal ikke iverksettes slike tiltak for et produkt dersom det er gått mer enn tre år siden all toll og alle kvantitative begrensninger eller avgifter eller tiltak med tilsvarende virkning, ble avskaffet for dette produktet.
5. SACU skal underrette Den blandede komité om de ekstraordinære tiltak unionen har til hensikt å iverksette, og dersom en EFTA-stat anmoder om det, skal det holdes konsultasjoner om disse tiltakene før de settes i verk, med sikte på finne en tilfredsstillende løsning på problemet. Underretningen skal bl.a. inneholde en foreløpig tidsplan for innføring og senere oppheving av tollavgiftene.
6. Dersom det ikke er oppnådd enighet om de ovenfor omtalte forslag til tiltak innen 30 dager etter at underretningen ble gitt, kan SACU sette i verk hensiktsmessige tiltak for å bote på problemet, og unionen skal da gi Den blandede komité den endelige tidsplanen for oppheving av de tollavgiftene som er innført i henhold til denne artikkel. Denne tidsplanen skal omfatte en utfasing av avgiftene med like store årlige

one year after their introduction. The Joint Committee may decide on a different schedule.

Article 22

Balance of Payments Difficulties

1. The rights and obligations of the Parties with regard to restrictions to safeguard the balance of payments shall be governed by Article XII of the GATT 1994, which is hereby incorporated into and made part of this Agreement.
2. The Party introducing a measure under this Article shall promptly notify the other Parties and the Joint Committee of such measure.

Article 23

General Exceptions

The rights and obligations of the Parties in respect of general exceptions shall be governed by Article XX of the GATT 1994, which is hereby incorporated into and made part of this Agreement.

Article 24

Security Exceptions

The rights and obligations of the Parties in respect of security exceptions shall be governed by Article XXI of the GATT 1994, which is hereby incorporated into and made part of this Agreement.

Article 25

Special Treatment for Botswana, Lesotho, Namibia and Swaziland

1. Botswana, Lesotho, Namibia and Swaziland may, in accordance with Article 26 of the SACU Agreement 2002, temporarily levy duties on imports to protect infant industries. Such duties shall be equally levied on goods originating in other SACU States and in countries outside SACU.
2. Botswana, Lesotho, Namibia and Swaziland may temporarily restrict the importation or exportation of goods for purposes of rural development, food security and poverty alleviation in a manner not inconsistent with the WTO Agreement. Such measures shall also be taken in respect of all other countries.
3. The Party intending to take a measure in accordance with paragraph 1 or 2 shall inform the Joint Committee, and shall be prepared, at the request of another Party, to discuss the matter in the Joint Committee.

reduksjoner, og utfasingen skal starte senest ett år etter at avgiftene ble innført. Den blandede komité kan fastsette en annen tidsplan.

Artikkel 22

Problemer med betalingsbalansen

1. Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til restriksjoner for å beskytte sin handelsbalanse, skal reguleres av artikkel XII i GATT 1994, som herved er innlemmet i og gjort til del av denne avtale.
2. En part som iverksetter et tiltak etter denne artikkel, skal omgående underrette de andre partene og Den blandede komité om tiltaket.

Artikkel 23

Generelle unntak

Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til generelle unntak skal reguleres av artikkel XX i GATT 1994, som herved er innlemmet i og gjort til del av denne avtale.

Artikkel 24

Unntak av sikkerhetsgrunner

Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til unntak av sikkerhetsgrunner skal reguleres av artikkel XXI i GATT 1994, som herved er innlemmet i og gjort til del av denne avtale.

Artikkel 25

Spesialbehandling for Botswana, Lesotho, Namibia og Swaziland

1. Botswana, Lesotho, Namibia og Swaziland kan, i samsvar med artikkel 26 i SACU-avtalen fra 2002, legge midlertidig toll på import for å beskytte nyetablerte næringer. Slik toll skal ha samme omfang på varer som stammer fra andre SACU-stater og varer som kommer fra land utenfor SACU.
2. Botswana, Lesotho, Namibia og Swaziland kan legge midlertidige begrensninger på import eller eksport av varer av hensyn til utviklingen på landsbygda eller matvaresikkerheten eller for å redusere fattigdommen, forutsatt at det skjer på en måte som ikke er uforenlig med WTO-avtalen. Slike tiltak skal også settes i verk overfor alle andre land.
3. Den part som har til hensikt å innføre et tiltak i henhold til nr. 1 eller 2, skal informere Den blandede komité om dette, og vedkommende part skal være rede til å diskutere saken i Den blandede komité, dersom en av de andre partene ber om det.

*Chapter III***Intellectual property***Article 26***Intellectual Property Rights**

1. «Intellectual property» comprises in particular copyright, including computer programmes and compilations of data, as well as neighbouring rights, trademarks for goods and services, geographical indications, industrial designs, patents, plant varieties, topographies of integrated circuits, as well as undisclosed information.
2. The Parties shall grant and ensure adequate, effective and non-discriminatory protection of intellectual property rights, and provide for measures for the enforcement of such rights against infringement thereof, counterfeiting and piracy, in accordance with the provisions of this Article and the obligations set out in the international agreements to which they are parties.
3. The Parties shall accord to each others' nationals treatment no less favourable than that they accord to their own nationals. Exemptions from this obligation must be in accordance with the substantive provision of Articles 3 and 5 of the WTO Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (hereinafter referred to as «the TRIPS Agreement»).
4. The Parties shall grant to each other's nationals treatment no less favourable than that accorded to nationals of any other State. Exemptions from this obligation must be in accordance with the substantive provisions of the TRIPS Agreement, in particular Articles 4 and 5 thereof.
5. With the objective of progressively harmonizing their legal framework on intellectual property rights, the EFTA States and the SACU States affirm their commitment to review this Chapter not later than five years after the entry into force of this Agreement.
6. In order to avoid or to remedy trade distortions caused by actual levels of protection of intellectual property rights, at the request of a Party, urgent consultations shall take place with a view to reaching a mutually satisfactory solution.

*Chapter IV***Services, investment, public procurement***Article 27***Services**

1. In recognition of the growing importance of services for the development of their economies,

*Kapittel III***Immaterielle rettigheter***Artikkel 26***Immaterielle rettigheter**

1. «Immaterielle rettigheter» omfatter særlig opphavsrett, herunder til dataprogrammer og data-samlinger, og tilgrensende rettigheter, varemerker for varer og tjenester, geografiske betegnelser, industrimønstre, patenter, plantesorter og topografier i integrerte kretser, samt informasjon som ikke er offentliggjort.
2. Partene skal gi og sikre en tilstrekkelig, effektiv og ikke-diskriminerende beskyttelse av immaterielle rettigheter, og de skal iverksette tiltak for å håndheve slike rettigheter mot krenking av dem, forfalskning og piratvirksomhet, i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel og de forpliktelser som er fastsatt i de internasjonale avtaler de er part i.
3. Partene skal gi hverandres borgere minst like god behandling som den de gir sine egne borgere. Fritak fra denne forpliktelsen må være i samsvar med de materielle bestemmelsene i artikkelene 3 og 5 i WTO-avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (heretter kalt TRIPS-avtalen).
4. Partene skal gi hverandres borgere minst like god behandling som den de gir borgere fra noen annen stat. Fritak fra denne forpliktelsen må være i samsvar med de materielle bestemmelsene i TRIPS-avtalen, særlig artikkelene 4 og 5.
5. EFTA-statene og SACU-statene er enige om at de skal gjennomgå dette kapitlet på nytt senest fem år etter at denne avtale er trådt i kraft, med det siktemål å gradvis harmonisere sine juridiske rammeverk når det gjelder immaterielle rettigheter.
6. For å unngå eller rette opp handelsvridninger som skyldes den aktuelle graden av vern for immaterielle rettigheter, skal det, dersom en av partene anmoder om det, straks holdes konsultasjoner for å finne en løsning alle er tilfreds med.

*Kapittel IV***Tjenester, investeringer, offentlige innkjøp***Artikkel 27***Tjenester**

1. Partene erkjenner den økende betydning tjenester har for utviklingen av deres økonomier,

the Parties underline the importance of strict observance of the General Agreement on Trade in Services (hereinafter referred to as «the GATS»).

2. The Parties shall endeavour to extend the scope of this Agreement with a view to further liberalising trade in services between the Parties. The Joint Committee shall make the necessary recommendations for the implementation of this objective not later than five years after the entry into force of this Agreement. When formulating these recommendations, it shall take into account the experience gained by the implementation of the obligations of the Parties under the GATS.
3. If a Party enters into an agreement defined in Article V of the GATS, it shall upon request from the other Parties afford adequate opportunity to them to seek to obtain, including through possible negotiations, comparable conditions, on a mutually beneficial basis.

Article 28

Investment

1. The Parties shall endeavour to create and maintain a stable and transparent investment framework and shall not impair by unreasonable or discriminatory measures the management, maintenance, use, enjoyment or disposal of investments by investors of the other Parties. Parties shall admit investments by investors of the other Parties in accordance with their laws and regulations.
2. The Parties recognise the importance of promoting cross-border investment and technology flows as a means for achieving economic growth and development. Co-operation in this respect may include:
 - a) appropriate means of identifying investment opportunities and information channels on investment regulations;
 - b) the provision of information on the Parties' measures to promote investment abroad (technical assistance, financial support, investment insurance, etc.);
 - c) the furthering of a legal environment conducive to increased investment flows; and
 - d) the development of mechanisms for joint investments, in particular with small and medium enterprises.
3. The Parties recognise that it is inappropriate to encourage investment by relaxing health, safety or environmental standards.

og de understreker derfor at det er viktig at Generalavtalen om handel med tjenester (heretter kalt «GATS») blir strengt overholdt.

2. Partene skal bestrebe seg på å utvide virkeområdet for denne avtale, med sikte på en videre liberalisering av handelen med tjenester dem imellom. Den blandede komité skal gi de nødvendige anbefalinger for å realisere denne målsettingen innen fem år etter at denne avtale er trådt i kraft. Under arbeidet med å formulere disse anbefalingene skal den ta hensyn til erfaringene fra gjennomføringen av partenes forpliktelser i henhold til GATS.
3. Dersom en part inngår en avtale som definert i artikkel V i GATS, skal den, på anmodning fra de andre partene, gi disse tilfredsstillende muligheter, herunder gjennom eventuelle forhandlinger, til å søke å oppnå likeverdige vilkår, på et grunnlag som gir gjensidige fordeler.

Artikkel 28

Investeringer

1. Partene skal gå inn for å etablere og håndheve et stabilt og klart rammeverk for investeringer, og de skal ikke gjennom urimelige eller diskriminerende tiltak legge hindringer i veien for investorer fra de andre partene med hensyn til å forvalte, opprettholde, bruke, nyte godt av eller disponere investeringer. Partene skal tillate at investorer fra de andre partene investerer i samsvar med deres lover og forskrifter.
2. Partene erkjenner at det er viktig å fremme investeringer og teknologiflyt over landegrensene, som et middel for å skape økonomisk vekst og utvikling. Samarbeid med dette for øye kan bl.a. omfatte:
 - a) hensiktsmessige hjelpemidler for å finne investeringsmuligheter og informasjonskanaler om investeringsreguleringer,
 - b) informasjon om partenes tiltak for å fremme investeringer i andre land (teknisk bistand, økonomisk støtte, forsikring av investeringer osv.),
 - c) utvikling av et juridisk rammeverk som bidrar til økte investeringer, og
 - d) utvikling av mekanismer for felles investeringer, særlig sammen med små og mellomstore foretak.
3. Partene erkjenner at det er uheldig å oppmuntre til investeringer gjennom å fire på kravene til helse, miljø og sikkerhet.

4. The Parties affirm their commitment to review issues related to investment in the Joint Committee no later than five years after the entry into force of this Agreement. If a Party grants to a non-Party, after the entry into force of this Agreement, a more favourable investment framework than under this Agreement, it shall afford adequate opportunity to the other Parties to seek to obtain, including through possible negotiations, comparable conditions, on a mutually beneficial basis.
4. Partene er enige om at de skal gjennomgå på nytt spørsmål som gjelder investeringer i Den blandede komité senest innen fem år etter at denne avtale er trådt i kraft. Dersom en part, etter at denne avtale er trådt i kraft, gir en ikke-part gunstigere investeringsvilkår enn de som framgår av denne avtale, skal den gi de andre partene tilfredsstillende muligheter, herunder gjennom eventuelle forhandlinger, til å søke å oppnå likeverdige vilkår, på et grunnlag som er gjensidig fordelaktig.

Article 29

Government Procurement

1. The Parties agree on the importance of co-operation to enhance the mutual understanding of their respective government procurement laws and regulations.
2. The Parties shall publish their laws, or otherwise make publicly available their laws, regulations and administrative rulings of general application. The Parties agree that it is important to respond to specific questions on their laws and regulations and to provide, upon request, clarification to each other on such matters.
3. The Parties shall, no later than five years after the entry into force of this Agreement, hold consultations in the Joint Committee to consider possible steps to be taken with a view to mutually liberalizing their procurement markets. If a Party grants to a non-Party, after the entry into force of this Agreement, better conditions than under this Agreement with regard to access to its procurement markets, it shall afford adequate opportunity to the other Parties to seek to obtain, including through possible negotiations, comparable conditions, on a reciprocal basis.

Chapter V

Economic co-operation and technical assistance

Article 30

Objectives and Scope

1. The Parties declare their readiness to foster economic co-operation on mutually agreed terms and in accordance with their national policy objectives.
2. The EFTA States shall provide technical assistance to the SACU States in order to:
 - a) facilitate the implementation of the overall objectives of this Agreement, in particular to enhance trading and investment opportunities arising from this Agreement;

Artikkel 29

Offentlige innkjøp

1. Partene er enige om at det er viktig å samarbeide for å øke den gjensidige forståelsen av deres respektive lover og forskrifter når det gjelder offentlige innkjøp.
2. Partene skal offentliggjøre sine lover, eller på annen måte gjøre sine alminnelig gjeldende lover og forskrifter offentlig tilgjengelige. Partene er enige om at det er viktig å svare på spesifikke spørsmål om deres lover og forskrifter, og klargjøre slike spørsmål for hverandre når det blir anmodet om det.
3. Partene skal, senest innen fem år etter at denne avtale er trådt i kraft, holde konsultasjoner i Den blandede komité for å vurdere mulige tiltak med sikte på en gjensidig liberalisering av deres innkjøpsmarkeder. Dersom en part, etter at denne avtale er trådt i kraft, gir en ikke-part gunstigere vilkår for tilgang til sine innkjøpsmarkeder enn de som framgår av denne avtale, skal den gi de andre partene tilfredsstillende muligheter, herunder gjennom eventuelle forhandlinger, til å søke å oppnå likeverdige vilkår, på et gjensidig grunnlag.

Kapittel V

Økonomisk samarbeid og faglig bistand

Artikkel 30

Formål og virkeområde

1. Partene er innstilt på å fremme økonomisk samarbeid på de vilkår de blir enige om og i samsvar med sine nasjonale politiske målsettinger.
2. EFTA-statene skal gi SACU-statene faglig bistand for å:
 - a) gjøre det lettere å nå de generelle målsettingene med denne avtale, særlig økt handel og bedre investeringsmuligheter som et resultat av denne avtale,

- b) support the SACU States' own efforts to achieve sustainable economic and social development.
3. Assistance by the EFTA States shall focus on sectors affected by the process of liberalisation and restructuring of the economy of the SACU States as well as on sectors likely to bring the economies of the EFTA States and the SACU States closer together, particularly those generating growth and employment.

Article 31

Methods and Means

1. The Parties shall co-operate with the objective of identifying and employing the most effective methods and means for the implementation of this Chapter. To this end, they shall co-ordinate efforts with relevant international organisations.
2. Conservation of the environment shall be taken into account in the implementation of assistance in the various sectors to which it is relevant.
3. Means of assistance may include:
 - a) exchange of information, transfer of expertise and training;
 - b) implementation of joint actions such as seminars and workshops; and
 - c) technical and administrative assistance.

Article 32

Fields of Co-operation

1. In order to facilitate the implementation of this Agreement the Parties shall agree on appropriate modalities for technical assistance and co-operation between their respective authorities. To this end, they shall co-ordinate efforts with relevant international organisations.
2. Assistance may cover targeted fields jointly identified by the Parties that may serve to enhance the SACU States' capacities to benefit from increased international trade and investment, including in particular:
 - a) trade policy, trade facilitation and trade promotion;
 - b) customs and origin matters;
 - c) technical regulations, standards and conformity assessment as well as sanitary and phytosanitary measures;
 - d) local enterprise development; and
 - e) regulatory assistance and implementation of laws in areas such as services, investment, intellectual property and public procurement.

- b) støtte SACU-statenes eget arbeid for å oppnå en bærekraftig økonomisk og sosial utvikling.
3. Bistanden fra EFTA-statene skal konsentreres om sektorer som blir berørt av liberaliserings- og restruktureringsprosessen i SACU-statenes økonomi, og sektorer som med sannsynlighet vil bringe EFTA-statenes og SACU-statenes økonomi nærmere sammen, særlig de som genererer vekst og arbeidsplasser.

Artikkel 31

Måter og midler

1. Partene skal samarbeide med det siktemål å komme fram til og anvende mest mulig effektive måter og midler for å realisere dette kapitlet. For dette formål skal de samordne arbeidet med relevante internasjonale organisasjoner.
2. Det skal tas hensyn til bevaring av miljøet når det blir ytt bistand i de forskjellige sektorene der dette er relevant.
3. Måter å yte bistand på kan bl.a. omfatte:
 - a) utveksling av informasjon, overføring av ekspertise og opplæring,
 - b) gjennomføring av felles tiltak som f. eks. seminarer og arbeidsgrupper, og
 - c) teknisk og administrativ bistand.

Artikkel 32

Samarbeidsområder

1. For å lette gjennomføringen av denne avtale skal partene bli enige om hensiktsmessige former for faglig bistand og samarbeid mellom deres respektive myndigheter. For dette formål skal de samordne arbeidet med relevante internasjonale organisasjoner.
2. Bistanden kan omfatte områder som partene i fellesskap er blitt enige om å satse på, og som kan bidra til å øke SACU-statenes evne til å dra nytte av økt internasjonal handel og økte internasjonale investeringer, herunder særlig:
 - a) handelspolitikk og tilrettelegging for og utvikling av handel,
 - b) toll og spørsmål om opprinnelse,
 - c) tekniske forskrifter, standarder og samsvarsvurderinger så vel som veterinære og plantesanitære tiltak,
 - d) utvikling av lokal virksomhet, og
 - e) regulering og håndheving av lover på områder som tjenester, investeringer, immaterielle rettigheter og offentlige innkjøp.

Om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og SACU-statene og en bilateral landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene, begge av 26. juni 2006

3. Technical assistance in the fields referred to in paragraph 2(c) shall be provided on such matters as capacity building, infrastructure development, enhanced participation in international standards setting activities and improvement of risk assessment.
4. The Government of Norway, as the Depositary by virtue of Article 44, shall seek to co-operate with the SACU Secretariat in order to build capacity in the SACU Secretariat relating to all the functions of a depositary.
3. Faglig bistand på de områder som er nevnt i nr. 2 bokstav c skal gis til slike formål som kapasitetsbygging, utvikling av infrastruktur, økt deltaking i aktiviteter i forbindelse med utarbeiding av internasjonale standarder og bedre risikovurdering.
4. Den norske regjering, som er depositar for denne avtale i henhold til artikkel 44, skal søke å samarbeide med SACUs sekretariat for å bygge opp sekretariatets kapasitet med hensyn til alle de funksjoner en depositar har.

Chapter VI

Institutional and procedural provisions

Article 33

The Joint Committee

1. The implementation of this Agreement shall be supervised and administered by a Joint Committee. Each Party shall be represented in the Joint Committee. The Joint Committee shall be jointly chaired by a representative of an EFTA State and a representative of a SACU State.
2. For the purpose of the proper implementation of this Agreement, the Parties shall exchange information and, at the request of a Party, shall hold consultations within the Joint Committee on any matter concerning the interpretation or application of this Agreement. The Joint Committee may review the possibility of further removing obstacles to trade between the Parties.
3. The Joint Committee may take decisions in the cases provided for in this Agreement. On other matters, the Joint Committee may make recommendations to the Parties.

Article 34

Procedures of the Joint Committee

1. The first meeting of the Joint Committee shall be held not later than one year after the entry into force of this Agreement. For the proper implementation of this Agreement, the Joint Committee shall, upon request of a Party, thereafter meet whenever necessary, but at least once every two years.
2. The Joint Committee shall act by consensus.
3. If a representative of a Party in the Joint Committee has accepted a decision subject to the fulfillment of constitutional requirements, the decision shall enter into force, if no later date is contained therein, on the date of receipt of the

Kapittel VI

Institusjonelle og prosedyrerelaterte bestemmelser

Artikkel 33

Den blandede komité

1. Gjennomføringen av denne avtale skal overvåkes og administreres av Den blandede komité. Alle parter skal være representert i Den blandede komité. Formannskapet i Den blandede komité skal bestå av en representant for en EFTA-stat og en representant for en SACU-stat i fellesskap.
2. For at denne avtale skal bli gjennomført på behørig vis, skal partene utveksle informasjon, og, dersom en av partene ber om det, holde konsultasjoner innenfor Den blandede komité, om ethvert spørsmål som gjelder fortolkningen eller anvendelsen av avtalen. Den blandede komité kan vurdere mulighetene for ytterligere fjerning av handelshindringer mellom partene.
3. Den blandede komité kan treffe beslutninger i de saker denne avtale gir hjemmel for. I andre spørsmål kan Den blandede komité gi partene anbefalinger.

Artikkel 34

Den blandede komité's forretningsorden

1. Det første møtet i Den blandede komité skal holdes senest ett år etter at denne avtale er trådt i kraft. For at denne avtale skal kunne gjennomføres på behørig vis, skal Den blandede komité deretter møtes hver gang det er behov for det, på anmodning fra en av partene, men minst én gang hvert andre år.
2. Den blandede komité skal treffe sine beslutninger ved konsensus.
3. Dersom en parts representant i Den blandede komité har godtatt et vedtak med forbehold om oppfyllelse av konstitusjonelle krav, skal vedtaket tre i kraft den dagen det mottas underretning om at de nødvendige konstitusjonelle krav

notification of the fulfillment of the necessary constitutional requirements.

4. For the purpose of this Agreement, the Joint Committee shall adopt its rules of procedure which shall, inter alia, contain provisions for convening meetings and for the designation of the Joint Chairpersons and their term of office.
5. The Joint Committee may decide to set up such sub-committees and working parties as it considers necessary to assist it in accomplishing its tasks.

Article 35

Consultations

1. The Parties shall take all necessary measures to ensure the fulfillment of their obligations under this Agreement. Should any divergence with respect to the interpretation and application of this Agreement arise, the Parties shall make every attempt through co-operation and consultations to arrive at a mutually satisfactory resolution.
2. A Party may request in writing consultations with another Party regarding any actual or proposed measure or any other matter that it considers might affect the operation of this Agreement. The Party requesting consultations shall at the same time notify the other Parties in writing thereof and supply all relevant information.
3. The consultations shall take place in the Joint Committee, if a Party so requests, within 20 days from the receipt of the notification referred to in paragraph 2, with a view to finding a mutually satisfactory solution.

Article 36

Provisional Measures

If a Party considers that another Party has failed to fulfil an obligation under this Agreement and the Joint Committee has failed to arrive at a mutually satisfactory solution within 90 days from the date of receipt of the request for consultations in the Joint Committee, the Party concerned may take such provisional rebalancing measures as are appropriate and strictly necessary to remedy the imbalance. Priority shall be given to such measures that will least disturb the functioning of this Agreement. The measures taken shall be notified immediately to the other Parties and to the Joint Committee, which shall hold regular consultations with a view to their abolition. The measures shall be abolished when conditions no longer justify

er oppfylt, med mindre det er angitt en senere dato i selve vedtaket.

4. Den blandede komité skal vedta sin egen forretningsorden, som blant annet skal inneholde bestemmelser om innkalling til møter og utpeking av felles formannskap, samt om formannskapets funksjonstid.
5. Den blandede komité kan beslutte å opprette de underkomiteer og arbeidsgrupper som den anser som nødvendig, til bistand for komiteen i gjennomføringen av dens oppgaver.

Artikkel 35

Konsultasjoner

1. Partene skal treffe alle nødvendige tiltak for å sikre at deres forpliktelser i henhold til denne avtale blir oppfylt. Dersom det skulle oppstå uoverensstemmelser med hensyn til tolkningen og praktiseringen av denne avtale, skal partene gjennom samarbeid og konsultasjoner gjøre alt de kan for å komme fram til en løsning som tilfredsstillende alle parter.
2. Enhver part kan skriftlig be om konsultasjoner med hvilken som helst annen part om hvilket som helst gjeldende eller foreslått tiltak, eller om eventuelle andre spørsmål som den mener kan påvirke gjennomføringen av denne avtale. Den parten som ber om konsultasjoner skal samtidig gi de andre partene skriftlig underretning om dette, og legge fram all relevant informasjon.
3. Konsultasjonene skal finne sted i Den blandede komité, dersom en av partene ber om det, innen 20 dager etter at underretningen omtalt i nr. 2 er mottatt, i den hensikt å finne en løsning som alle er tilfreds med.

Artikkel 36

Midlertidige tiltak

Dersom en part mener at en annen part har unnlatt å oppfylle en forpliktelse i henhold til denne avtale, og Den blandede komité ikke har klart å finne en løsning som alle er tilfreds med innen 90 dager fra den dato da anmodningen om konsultasjoner i Den blandede komité ble mottatt, kan den berørte part iverksette midlertidige kompenserende tiltak, når disse er hensiktsmessige og absolutt nødvendige for å rette opp ubalansen. Det skal da velges slike tiltak som har minst mulig forstyrrende virkning på denne avtalens funksjon. Det skal omgående gis underretning om de iverksatte tiltak til de andre partene og til Den blandede komité, som skal holde regelmessige konsultasjoner med sikte på å få dem opphevet. Tiltakene skal oppheves når for-

their maintenance, or, if the dispute is submitted to arbitration, when an arbitral award has been rendered and complied with.

Article 37

Arbitration

1. Disputes between Parties, relating to the interpretation of rights and obligations of the Parties under this Agreement, which have not been settled, pursuant to Article 35, through direct consultations or in the Joint Committee within 90 days from the date of the receipt of the written request for consultations, may be referred to arbitration by one or more parties to the dispute by means of a written notification addressed to the Party complained against. A copy of this notification shall be communicated to all Parties.
2. Disputes on the same matter arising under both this Agreement and the WTO Agreement may be settled in either forum at the discretion of the complaining Party. The forum thus selected shall be used to the exclusion of the other. Before a Party initiates dispute settlement proceedings under the WTO Agreement against another Party or Parties, that Party shall notify all other Parties of its intention to do so.
3. The arbitral tribunal shall comprise three members. Each party to the dispute shall, within 30 days from the date of receipt of notification, nominate an arbitrator and the two arbitrators shall, within 30 days from the date of the last nomination, appoint a third arbitrator who will be the Chairperson of the arbitral tribunal. The Chairperson shall not be a national of either party to the dispute, nor permanently reside in the territory of either party to the dispute. If more than one EFTA State or more than one SACU State are parties to a dispute, these parties shall jointly nominate one arbitrator.
4. In case either party to the dispute fails to nominate its arbitrator or the nominated arbitrators fail to agree on a third member within the period specified in paragraph 3, each party to the dispute may request the President of the International Court of Justice to make the necessary appointment.
5. The arbitral tribunal shall settle the dispute in accordance with the provisions of this Agreement and the customary rules of interpretation of public international law.
6. Unless otherwise specified in this Agreement or agreed between the parties to the dispute,

holdene ikke lenger gir grunnlag for å opprettholde dem, eller, dersom tvisten er gått til voldgift, når en kjennelse foreligger og er blitt tatt til følge.

Artikkel 37

Voldgift

1. Tvister mellom partene i denne avtale om fortolkningen av avtalepartenes rettigheter og forpliktelser, som ikke er avgjort, i henhold til artikkel 35, gjennom direkte konsultasjoner eller i Den blandede komité, innen 90 dager fra den dato den skriftlige anmodningen om konsultasjoner ble mottatt, kan sendes til voldgift av en eller flere av partene i tvisten gjennom en skriftlig underretning til den innklagede part. En kopi av denne underretningen skal sendes til alle partene i denne avtale.
2. Tvister om samme spørsmål som oppstår både innenfor rammen av denne avtale og innenfor rammen av WTO-avtalen, kan avgjøres i det forum som den klagende part foretrekker. Valget av det ene forumet skal da utelukke det andre. Før en part setter i gang prosedyren for tvisteløsning i henhold til WTO-avtalen mot en annen part eller andre parter, skal vedkommende part underrette alle de andre partene om at den har til hensikt å gå til dette skritt.
3. Voldgiftspanelet skal bestå av tre medlemmer. Hver av partene i tvisten skal, innen 30 dager etter at underretning er mottatt, utnevne en voldgiftsmann, og de to voldgiftsmennene skal, innen 30 dager etter at den siste av dem ble utnevnt, utpeke en tredje voldgiftsmann, som skal være voldgiftspanelet formann. Formannen skal ikke være borger av en av partene i tvisten, og han skal heller ikke ha fast bopel på territoriet til en av partene i tvisten. Dersom mer enn en EFTA-stat eller mer enn en SACU-stat er part i en tvist, skal disse partene sammen utnevne en voldgiftsmann.
4. Dersom en av partene i en tvist ikke lykkes med å utnevne en voldgiftsmann, eller det ikke lykkes de utnevnte voldgiftsmennene å bli enige om en tredje voldgiftsmann innenfor den fristen som er angitt i nr. 3, kan hver av partene i tvisten be formannen i FNs internasjonale domstol om å foreta den nødvendige utnevnelsen.
5. Voldgiftspanelet skal avgjøre tvisten i samsvar med bestemmelsene i denne avtale og i tråd med hevdvunne regler for tolking av folkeretten.
6. Med mindre noe annet er angitt i denne avtale eller avtalt mellom partene i tvisten, skal Den

the Optional Rules for Arbitrating Disputes between Two States of the Permanent Court of Arbitration, effective 20 October 1992, shall apply.

7. A Party that is not a party to the dispute, on delivery of a written notice to the disputing parties, shall be entitled to receive written submissions of the disputing parties and attend all hearings as observer.
8. The arbitral tribunal shall take its decisions by majority vote.
9. The expenses of the arbitral tribunal, including the remuneration of its members, shall normally be borne by the parties to the dispute in equal shares. The arbitral tribunal may, however, at its discretion decide that a higher proportion of the expenses be paid by one of the parties to the dispute, taking into account, inter alia, the financial situations of the Parties involved.
10. This Article shall not apply to Article 15 and Chapters III and IV.

Chapter VII

Final provisions

Article 38

Evolutionary Clause

1. The Parties undertake to review this Agreement in light of further developments in international economic relations, inter alia in the framework of the WTO, and to examine the possibility of further developing and deepening the co-operation under this Agreement and to extend it to areas not covered therein. The Parties may instruct the Joint Committee to examine this possibility and, where appropriate, to make recommendations to them, particularly with a view to opening up negotiations.
2. Revisions, additions or amendments to this Agreement resulting from the procedure referred to in paragraph 1 shall be done in accordance with the provisions of Article 40.

Article 39

Annexes

The Annexes to this Agreement are an integral part of it. The Joint Committee may, subject to the respective constitutional requirements of the Parties, decide to amend the Annexes.

Article 40

Amendments

1. Any Party may submit proposals for amendments to this Agreement to the Joint Committee for consideration and approval.

permanente voldgiftsdomstolens frivillige regler for voldgiftstvister mellom to stater, som trådte i kraft 20. oktober 1992, komme til anvendelse.

7. Parter som ikke er part i tvisten skal, ved å levere en skriftlig meddelelse til partene i tvisten, ha rett til å få skriftlige framstillinger av saken fra partene i tvisten, og være til stede under alle forhandlinger som observatør.
8. Voldgiftspanelet skal treffe sine beslutninger gjennom flertallsvedtak.
9. Voldgiftspanelets utgifter, herunder godtgjørelsen til medlemmene, skal vanligvis fordeles likt mellom partene i tvisten. Voldgiftspanelet kan imidlertid etter egen vurdering bestemme at en av partene i tvisten skal betale en høyere andel av utgiftene, under hensyntagen til bl.a. den finansielle situasjonen til de berørte partene.
10. Denne artikkel skal ikke gjelde for artikkel 15 og kapitlene III og IV.

Kapittel VII

Sluttbestemmelser

Artikkel 38

Utviklingsklausul

1. Partene forplikter seg til å gjennomgå denne avtale på nytt, i lys av den videre utvikling i internasjonale økonomiske relasjoner, bl. a. innenfor rammen av WTO, og undersøke muligheten for en ytterligere utvikling og utdyping av samarbeidet innenfor rammen av denne avtale, og en utvidelse til områder som ikke omfattes av avtalen. Partene kan pålegge Den blandede komité å undersøke mulighetene for dette og utarbeide anbefalinger til dem, der dette er aktuelt, særlig med sikte på innledning av forhandlinger.
2. Revisjon av, tillegg til eller endringer i denne avtale som resultat av prosedyren omtalt i nr. 1, skal foretas i samsvar med bestemmelsene i artikkel 40.

Artikkel 39

Vedlegg

Vedleggene til denne avtale utgjør en integrert del av avtalen. Den blandede komité kan beslutte å endre vedleggene, i samsvar med partenes respektive konstitusjonelle krav.

Artikkel 40

Endringer

1. Enhver part kan legge fram forslag til endringer i denne avtale for Den blandede komité, som så skal vurdere og godkjenne forslagene.

2. Amendments to this Agreement shall, after approval by the Joint Committee, be submitted to the Parties for ratification, acceptance or approval in accordance with their respective constitutional requirements.
3. Unless otherwise agreed by the Parties, amendments shall enter into force on the first day of the third month following the deposit of the last instrument of ratification, acceptance or approval.
4. The text of the amendments shall be deposited with the Depositary.
5. The amendment procedure provided for in this Article shall not apply to the amendment of Annexes referred to in Article 39.

Article 41

Accession

1. Any State, becoming a Member of the European Free Trade Association, or any State, becoming a Member of the Southern African Customs Union, may accede to this Agreement, on terms and conditions to be agreed upon by the Parties. The instrument of accession shall be deposited with the Depositary.
2. In relation to an acceding State, this Agreement shall enter into force on the first day of the third month following the deposit of its instrument of accession, or the approval of the terms of accession by the existing Parties, whichever is later.

Article 42

Withdrawal and Termination

1. A Party may withdraw from this Agreement by means of a written notification to the Depositary. The withdrawal shall take effect six months after the date on which the notification is received by the Depositary.
2. Any EFTA State which withdraws from the Convention Establishing the European Free Trade Association shall ipso facto on the same day as the withdrawal takes effect cease to be a Party to this Agreement.
3. Any SACU State which withdraws from the SACU Agreement shall ipso facto on the same day as the withdrawal takes effect cease to be a Party to this Agreement.
4. If all the EFTA States withdraw or if SACU withdraws in accordance with paragraph 1, this Agreement shall be terminated.

2. Forslag til endringer i denne avtale skal, etter at de er blitt godkjent av Den blandede komité, forelegges partene for ratifikasjon, godtaking eller godkjenning, i samsvar med deres respektive konstitusjonelle krav.
3. Dersom det ikke er avtalt noe annet mellom partene, skal endringer tre i kraft første dag i den tredje måneden etter at det siste ratifikasjons-, godtakings- eller godkjenningsdokumentet er deponert.
4. Teksten til endringene skal deponeres hos depositaren.
5. Endringsprosedyren fastsatt i denne artikkel skal ikke gjelde for endringer i vedleggene omtalt i artikkel 38.

Artikkel 41

Tiltredelse

1. Enhver stat som blir medlem av Det europeiske frihandelsforbundet, og enhver stat som blir medlem av Den sørafrikanske tollunionen, kan tiltre denne avtale, på de vilkår som partene blir enige om. Tiltredelsesdokumentet skal deponeres hos depositaren.
2. For en stat som tiltrer denne avtale, skal avtalen tre i kraft første dag i den tredje måneden etter at vedkommende stat har deponert sitt tiltredelsesdokument, eller etter at de eksisterende parter har godkjent tiltredelsesvilkårene, dersom dette skjer på et senere tidspunkt.

Artikkel 42

Oppsigelse og opphør

1. Enhver avtalepart kan si opp denne avtale ved å sende en skriftlig underretning til depositaren. Oppsigelsen skal tre i kraft seks måneder etter den dato da underretningen ble mottatt av depositaren.
2. Enhver EFTA-stat som trer ut av Konvensjonen om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbundet, skal ipso facto fra samme dag uttreddelsen trer i kraft, opphøre å være part i denne avtale.
3. Enhver SACU-stat som trekker seg fra SACU-avtalen, skal ipso facto fra samme dag oppsigelsen trer i kraft, opphøre å være part i denne avtale.
4. Dersom alle EFTA-statene trekker seg fra denne avtale, eller SACU sier opp avtalen i samsvar med nr. 1, skal denne avtale opphøre å gjelde.

*Article 43***Entry into Force**

1. This Agreement is subject to ratification, acceptance or approval in accordance with the respective constitutional requirements of the Parties. The instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Depositary.
2. If its constitutional requirements permit, any EFTA State or SACU State may apply this Agreement provisionally. Provisional application of this Agreement under this paragraph shall be notified to the Depositary.
3. This Agreement shall enter into force on 1 July 2006, provided all the Parties have deposited their instruments of ratification, acceptance or approval with, or notified provisional application to, the Depositary at least one month before this date.
4. In case this Agreement does not enter into force on 1 July 2006 it shall enter into force on the first day of the second month following the date on which the last Party has deposited its instrument or notified provisional application.

*Article 44***Depositary**

1. The Government of Norway shall act as Depositary.
2. An original copy of this Agreement shall be lodged with the SACU Secretariat.
3. The SACU Secretariat shall co-ordinate the actions of the SACU States in fulfilment of the terms of Articles 40 to 43.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Agreement.

Done at [...], this []th day of [...], in two originals in the English language, one of which shall be deposited with the Government of Norway and the other shall be lodged with the SACU Secretariat. The Depositary shall transmit certified copies to all the Parties.

For the Republic of Iceland

.....

For the Republic of Botswana

.....

*Artikkel 43***Ikrafttredelse**

1. Denne avtale skal ratifiseres, godtas eller godkjennes i samsvar med partenes respektive konstitusjonelle krav. Ratifikasjons-, godtakings- eller godkjenningssdokumentene skal deponeres hos depositaren.
2. Enhver EFTA-stat eller SACU-stat kan, dersom dens forfatningsmessige regler tillater det, anvende denne avtale midlertidig. Depositaren skal underrettes om midlertidig anvendelse av denne avtale i henhold til dette nummer.
3. Denne avtale skal tre i kraft 1. juli 2006, forutsatt at alle parter har deponert sine ratifikasjons-, godtakings- eller godkjenningssdokumenter hos depositaren, eller underrettet depositaren om midlertidig anvendelse, senest en måned før denne dato.
4. Dersom denne avtale ikke trer i kraft 1. juli 2006, skal den tre i kraft første dag i den andre måneden etter at den siste av partene har deponert sitt dokument eller underrettet om midlertidig anvendelse.

*Artikkel 44***Depositar**

1. Den norske regjering skal fungere som depositar.
2. Et originaleksemplar av denne avtale skal oppbevares i SACU-sekretariatet.
3. SACU-sekretariatet skal samordne SACU-statenes virksomhet for å oppfylle vilkårene i artiklene 40-43.

TIL BEKREFTELSE PÅ DETTE har de undertegnede, som er gitt behørig fullmakt til det, undertegnet denne avtale.

Utferdiget i [...] [...] i to originaleksemplarer på engelsk, hvorav en skal deponeres hos den norske regjering og den andre oppbevares i SACU-sekretariatet. Depositaren skal sende bekreftede kopier til alle parter.

For Republikken Island

.....

For Republikken Botswana

.....

Om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og SACU-statene og en bilateral landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene, begge av 26. juni 2006

For the Principality of Liechtenstein

For Fyrstedømmet Liechtenstein

.....

.....

For the Kingdom of Lesotho

For Kongeriket Lesotho

.....

.....

For the Kingdom of Norway

For Kongeriket Norge

.....

.....

For the Republic of Namibia

For Republikken Namibia

.....

.....

For the Swiss Confederation

For Det sveitsiske edsforbund

.....

.....

For the Republic of South Africa

For Republikken Sør-Afrika

.....

.....

For the Kingdom of Swaziland

For Kongeriket Swaziland

.....

.....

Annex I

Referred To In Paragraph 2 Of Article 3 Territorial Application

When ratifying this Agreement, the Kingdom of Norway shall have the right to exempt the territory of Svalbard from the application of this Agreement with the exception of trade in goods.

Vedlegg I

Omtalt i Nr. 2 i Artikkel 3 Territoriell Anvendelse

Ved undertegnelsen av denne avtale skal Kongeriket Norge ha rett til å unnta territoriet Svalbard fra anvendelse av avtalen, med unntak for handel med varer.

Vedlegg 2**Agricultural Agreement
between the SACU States and
Norway***Article 1*

This Agreement on Trade in Agricultural Goods (hereinafter referred to as «this Agreement») between the Republic of Botswana, the Kingdom of Lesotho, the Republic of Namibia, the Republic of South Africa and the Kingdom of Swaziland, together forming the Southern African Customs Union (hereinafter referred to jointly as «SACU» or severally as «the SACU States»), and the Kingdom of Norway (hereinafter referred to as «Norway»), hereinafter collectively referred to as «the Parties», is concluded pursuant to and in conjunction with the Free Trade Agreement between the EFTA States and the SACU States (hereinafter referred to as «the Free Trade Agreement»), signed on [], and in particular Article 6 thereof. This Agreement forms part of the instruments establishing the free trade area between the EFTA States and SACU.

Article 2

Norway shall grant tariff concessions to agricultural products originating in SACU as specified in Annex 1.

Article 3

1. Except as provided for in paragraphs 2 and 3, the rules of origin and the provisions on co-operation in customs matters applicable to trade governed by this Agreement are set out in Annex V and VI, respectively, of the Free Trade Agreement. Any references therein to «EFTA States» shall be taken to refer to Norway.
2. For the purpose of this Agreement, Article 3 of Annex V to the Free Trade Agreement shall apply, *mutatis mutandis*, to SACU and Norway.
3. For the purpose of this Agreement, Article 34 of Annex V to the Free Trade Agreement shall not apply.

Article 4

The following provisions of the Free Trade Agreement shall apply, *mutatis mutandis*, between Nor-

**Landbruksavtale mellom
SACU-statene og
Norge***Artikkel 1*

Denne avtale om handel med landbruksvarer (heretter kalt «denne avtale») mellom Republikken Botswana, Kongeriket Lesotho, Republikken Namibia, Republikken Sør-Afrika og Kongeriket Swaziland, som sammen danner Den sørafrikanske tollunion (heretter samlet kalt «SACU» eller hver for seg «SACU-statene»), og Kongeriket Norge (heretter kalt «Norge»), heretter kollektivt kalt «partene», er inngått i henhold til og sammen med frihandelsavtalen av 2006 mellom EFTA-statene og SACU-statene (heretter kalt «frihandelsavtalen»), særlig artikkel 6 i avtalen. Denne avtale utgjør en del av dokumentene som oppretter frihandelsområdet mellom EFTA-statene og SACU.

Artikkel 2

Norge skal gi tollkonesjoner på landbruksvarer med opprinnelse i SACU, som angitt i vedlegg 1.

Artikkel 3

1. Med unntak av det som er fastsatt i nr. 2 og 3, er opprinnelsesreglene og bestemmelsene om samarbeid i tollspørsmål som gjelder for handel regulert av denne avtale, oppført i henholdsvis vedlegg V og VI til frihandelsavtalen. Enhver henvisning til «EFTA-statene» i disse vedleggene skal tolkes som en henvisning til Norge.
2. Artikkel 3 i frihandelsavtalens vedlegg V skal for denne avtales formål få tilsvarende anvendelse for SACU og Norge.
3. Artikkel 34 i frihandelsavtalens vedlegg V skal ikke komme til anvendelse hva denne avtale angår.

Artikkel 4

Følgende bestemmelser i frihandelsavtalen skal med de nødvendige endringer komme til anven-

Om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og SACU-statene og en bilateral landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene, begge av 26. juni 2006

way, on the one hand, and SACU or the SACU States, as the case may be, on the other: Articles 4, 5, 10, 11, 14, 19, 20, 21, 23, 25, 33 (paragraphs 1 and 2), 35, 36, 37 and 41.

Article 5

SACU and Norway shall examine any difficulties that might arise in their trade in agricultural products and shall endeavour to seek appropriate solutions.

Article 6

1. SACU and Norway undertake to continue their efforts with a view to further liberalising their agricultural trade, within the framework of their respective agricultural policies.
2. The first review shall take place no later than three years after the entry into force of this Agreement, with further reviews to be determined at the first review.

Article 7

1. This Agreement is subject to ratification, acceptance or approval in accordance with the respective constitutional requirements of the Parties.
2. This Agreement shall enter into force on the same date as the Free Trade Agreement.
3. The Government of Norway shall act as Depositary.
4. An original copy of this Agreement shall be lodged with the SACU Secretariat.

Article 8

This Agreement shall remain in force as long as the Parties to it remain Parties to the Free Trade Agreement.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Agreement.

Done at [...], this [...] day of [...], in two original copies in the English language.

For the Kingdom of Norway

.....

For the Republic of Botswana

.....

delse mellom Norge på den ene side og, alt etter omstendighetene, SACU eller SACU-statene på den annen side: artikkel 4, 5, 10, 11, 14, 19, 20, 21, 23, 25, 33 (nr. 1 og 2), 35, 36, 37 og 41.

Artikkel 5

SACU og Norge skal undersøke de problemer som måtte oppstå i handelen med landbruksvarer dem imellom, og skal bestrebe seg på å finne egnede løsninger.

Artikkel 6

1. SACU og Norge skal fortsette sine bestrebelser med sikte på en videre liberalisering av handelen med landbruksvarer dem imellom, innenfor rammen av deres respektive landbrukspolitikk.
2. Den første gjennomgangen skal finne sted senest tre år etter at denne avtale er trådt i kraft, og senere gjennomganger skal fastsettes under denne første gjennomgangen.

Artikkel 7

1. Denne avtale skal ratifiseres, godtas eller godkjennes i samsvar med partenes respektive forfatningsrettslige krav.
2. Denne avtale skal tre i kraft samme dag som frihandelsavtalen trer i kraft.
3. Norges regjering skal være depositar.
4. Det skal oppbevares et originaleksemplar av denne avtale ved SACU-sekretariatet.

Artikkel 8

Denne avtale skal gjelde så lenge avtalepartene er part i frihandelsavtalen.

TIL BEKREFTELSE PÅ DETTE har de undertegnede, som er gitt behørig fullmakt til det, undertegnet denne avtale.

Utfærdiget i [...] den [...] i to originaleksemplarer på engelsk.

For Kongeriket Norge

.....

For Republikken Botswana

.....

Om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og SACU-statene og en bilateral landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene, begge av 26. juni 2006

For the Kingdom of Lesotho

For Kongeriket Lesotho

.....

.....

For the Republic of Namibia

For Republikken Namibia

.....

.....

For the Republic of South Africa

For Republikken Sør-Afrika

.....

.....

For the Kingdom of Swaziland

For Kongeriket Swaziland

.....

.....

=====

